

Kamer der Volksvertegenwoordigers

ZITTING 1958-1959.

21 MEI 1959.

HERZIENING VAN DE GRONDWET.

Nederlandse tekst van de Grondwet
en artikel 140 (nieuw) (1).

VERSLAG

UITGEBRACHT NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE HERZIENING VAN DE GRONDWET (2)
DOOR DE HEER F. LEFÈRE.

DAMES EN HEREN,

Luidens de « Verklaring van Herziening van de Grondwet » van 12 maart 1954, (*Belgisch Staatsblad*, 14 maart 1954), hernomen in de Verklaring van Herziening van de Grondwet van 29 april 1958 (*Belgisch Staatsblad*, 30 april 1958) zijn er redenen tot herziening o.a. « van Titel VIII van de Grondwet, door toevoeging van een artikel 140, waarin bepaald zou worden dat de Belgische Grondwet in het Nederlands en in het Frans gesteld is en dat beide teksten rechtsgeldig zijn; van alle artikelen van de Grondwet, doch uitsluitend om de Nederlandse tekst ervan vast te leggen ». Deze tekst heeft het uitdrukkelijk over « alle artikelen van de Grondwet », dus ook over de teksten, die

- (1) Rechtsgeldigheid van de nederlandse en van de franse teksten.
(2) Samenstelling van de Commissie:

Voorzitter : de heer Kronacker.

A. — Vaste leden : de heren d'Alcantara, De Gryse, Dequae, De Schryver, Gendebien, Herbiet, Lefère, Mertens de Wilmars, Moyersoen, Parisis, Schot, Van Cauwelaert, Van Elslande. — Bohy, Bracops, De Kinder, Denis, Fayat, Hossey, Housiaux, Huysmans, Merlot, Pierson, Terwagne. — Janssens, Jeunehomme, Kronacker.

B. — Plaatsvervangers : de heren Counson, Delwaide, du Bus de Warnaffe, Fimmers, Hermans, Lebas, Smedts. — Anseele, De Cooman, De Groote, Harmegnies, Sainte, Tielemans. — Piron, Van Glabbeke.

Zie :

42 (B. Z. 1958) : n° 1.

Chambre des Représentants

SESSION 1958-1959.

21 MAI 1959.

REVISION DE LA CONSTITUTION.

Texte néerlandais de la Constitution
et article 140 (nouveau) (1).

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DE REVISION DE LA CONSTITUTION (2)
PAR M. F. LEFÈRE.

MESDAMES, MESSIEURS,

Aux termes de la « Déclaration de revision de la Constitution » du 12 mars 1954, publiée au *Moniteur Belge* du 14 mars 1954, reprise par la déclaration de revision du 29 avril 1958 (*Moniteur Belge* du 30 avril 1958), il y a lieu à revision entre autres « du Titre VIII de la Constitution par l'adjonction d'un article 140 qui disposerait que la Constitution belge est établie en français et en néerlandais et que les deux textes font foi de tous les articles de la Constitution, mais uniquement en vue d'établir sa version néerlandaise ». Ce texte vise expressément « tous les articles de la Constitution », par conséquent également les textes modifiés en 1920 et 1921 par les Chambres constituantes et

- (1) Equivalence juridique des textes français et néerlandais.
(2) Composition de la Commission :

Président : M. Kronacker.

A. — Membres : MM. d'Alcantara, De Gryse, Dequae, De Schryver, Gendebien, Herbiet, Lefère, Mertens de Wilmars, Moyersoen, Parisis, Schot, Van Cauwelaert, Van Elslande. — Bohy, Bracops, De Kinder, Denis, Fayat, Hossey, Housiaux, Huysmans, Merlot, Pierson, Terwagne. — Janssens, Jeunehomme, Kronacker.

B. — Membres suppléants : MM. Counson, Delwaide, du Bus de Warnaffe, Fimmers, Hermans, Lebas, Smedts. — Anseele, De Cooman, De Groote, Harmegnies, Sainte, Tielemans. — Piron, Van Glabbeke.

Voir :

42 (S. E. 1958) : n° 1.

in 1920 en 1921 door de Grondwetgevende Kamers werden gewijzigd en zowel in de Nederlandse als in de Franse taal werden aangenomen en bekendgemaakt overeenkomstig de wet van 18 april 1898 op het gebruik der Vlaamse taal bij officiële bekendmakingen.

Aan volksvertegenwoordiger en oud-minister Fayat komt de eer toe het initiatief ter zake te hebben genomen (Amendementen ingediend op 27 juli 1953 — Parl. St. Kamer 1952-1953, n° 692).

Het « Ontwerp van Nederlandse tekst van de Grondwet » (Parl. St., Kamers 420, 1955-1956, n° 1) werd door de heer Minister van Binnenlandse Zaken aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers medegedeeld in de vergadering van 17 januari 1956. De tekst van dit ontwerp is het werk van de « Commissie belast met de voorbereiding van de Nederlandse tekst van de Grondwet, de Wetboeken en de voornaamste wetten en besluiten », ingesteld bij koninklijk besluit van 5 april 1954 (*Belgisch Staatsblad*, 10 april 1954, blz. 2791 v.). Deze tekst werd bovendien nagezien en op 30 november 1955 goedgekeurd door de « Centrale Commissie voor de Nederlandse rechtstaal en bestuurs taal in België », ingesteld bij koninklijk besluit van 19 januari 1954 (*Belgisch Staatsblad* 5 februari 1954, blz. 790 vv.).

Vooraleer het in Uw Commissie voor de Herziening van de Grondwet werd besproken, werd het ontwerp grondig onderzocht door de verenigde subcommissies van de commissies voor de Herziening van de Grondwet van Kamer en Senaat (1).

De vergaderingen van deze subcommissies werden alle bijgewoond door Professor Van Dievoet, gewezen Minister van Justitie, voorzitter van beide voornoemde Commissies ingesteld bij koninklijke besluiten van 5 februari en 5 april 1954.

Zijn medewerking was een kostbare hulp voor de leden der subcommissies.

Tevens dient te worden gewezen op het voortreffelijk werk, dat geleverd werd door volksvertegenwoordiger Rombaut, verslaggever van de Commissie gedurende de vorige legislatuur.

Uw Commissie heeft haar instemming betuigd met de beschouwingen die op blz. 4 van de Toelichting van de Regeringscommissie voorkomen (Stuk n° 420/1, 1955-56) :

« De Nederlandse tekst van de Grondwet vastleggen is iets anders dan een vrije vertaling daarvan opmaken. Wanneer de Constituant de Nederlandse versie zal hebben goedgekeurd, zal van de Grondwet in beide talen een gelijkwaardige en gelijkelijk bindende tekst van kracht zijn. De betekenis van de Nederlandse tekst moet derhalve volkomen beantwoorden aan die van de Franse. »

De Commissie heeft zich dan ook angstvallig ervan onthouden enige verbetering aan te brengen in de oorspronkelijke tekst, waar deze niet geheel nauwkeurig mocht blijken. Meer nog : de bepalingen die voor uiteenlopende verklaringen vatbaar zijn, heeft zij niet gemeend te mogen interpreteren, maar zij heeft er integendeel naar gestreefd, waar mogelijk, de onduidelijkheid of de dubbelzinnigheid in de Nederlandse tekst te bewaren. Door stelling te nemen

adoptés, aussi bien en néerlandais qu'en français et publiés conformément à la loi du 18 avril 1898 relative à l'emploi de la langue flamande dans les publications officielles.

L'initiative en la matière revient à M. Fayat, député et ancien ministre, (Amendements déposés le 27 juillet 1953. Doc. parl., Chambre 1952-1953, n° 692).

Le « Projet de texte néerlandais de la Constitution » (Doc. parl., Ch. n° 420/1, 1955-1956) a été communiqué à la Chambre des Représentants par M. le Ministre de l'Intérieur en séance du 17 janvier 1956. Le texte de ce projet a été établi par la « Commission chargée de l'élaboration du texte néerlandais de la Constitution, des Codes et des lois et arrêtés principaux », instituée par arrêté royal du 5 avril 1954 (*Moniteur belge* du 10 avril 1954, pp. 2791 et ss.). En outre ce texte a été revu et adopté le 30 novembre 1955 par la « Commission Centrale de la langue juridique et administrative néerlandaise en Belgique », instituée par arrêté royal du 19 janvier 1954 (*Moniteur Belge* du 5 février 1954, pp. 790 et ss.).

Avant d'être discuté au sein de votre Commission de Revision de la Constitution, le projet a été examiné de façon approfondie par les sous-commissions réunies des commissions de revision de la Chambre et du Sénat (1).

Le professeur Van Dievoet, ancien ministre de la Justice, président des deux commissions précitées, instituées par les arrêtés royaux des 5 février et 5 avril 1954, a été invité à assister aux réunions de ces sous-commissions.

Sa collaboration a été particulièrement précieuse.

En outre, il y a lieu de souligner le remarquable travail qui a été fourni par M. le député Rombaut, rapporteur de la commission pendant la législature précédente.

Votre Commission s'est ralliée aux considérations qui figurent à la page 4 des développements du projet de la Commission gouvernementale (doc. n° 420/1, 1955-56).

« Etablir le texte néerlandais de la Constitution est autre chose que d'en faire une traduction libre. Lorsque la Constituant aura approuvé la version néerlandaise, la Constitution existera dans chacune des deux langues en un texte de même valeur et ayant la même force légale. Le texte néerlandais doit donc avoir exactement la même portée que le texte français. »

En conséquence la Commission s'est abstenue scrupuleusement d'apporter quelque correction au texte original, là où l'expression employée pouvait ne pas paraître tout à fait adéquate. Plus encore : quand une disposition est susceptible d'interprétations divergentes, la Commission n'a pas cru pouvoir choisir, mais au contraire elle s'est efforcée de conserver autant que possible au texte néerlandais l'imprécision ou l'ambiguïté du texte français. En prenant posi-

(1) De subcommissies waren in 1954 als volgt samengesteld :

— voor de Kamer : de heren De Schryver, De Vleeschauwer, Fayat, Rombaut en Tahon;

— voor de Senaat : de heren Custers, De Block, Kluyskens, Molter en Vreven.

In 1958 waren zij als volgt samengesteld :

— voor de Kamer : de heren De Gryse, Fayat, Huysmans, Lefère F. en Van Glabbeke;

— voor de Senaat : de heren Custers, De Baeck, Molter, Sledsens en Vermeylen.

(1) En 1954 les sous-commissions étaient composées comme suit :

— pour la Chambre : MM. De Schryver, De Vleeschauwer, Fayat, Rombaut et Tahon;

— pour le Sénat : MM. Custers, De Block, Kluyskens, Molter et Vreven.

En 1958, elles étaient composées comme suit :

— pour la Chambre : MM. De Gryse, Fayat, Huysmans, Lefère F. et Van Glabbeke;

— pour le Sénat : MM. Custers, De Baeck, Molter, Sledsens et Vermeylen.

ten opzichte van een gecontroverseerde vraag zou de Commissie aan de haar toevertrouwde taak tekort zijn gekomen. Waar echter aan de zin van een bepaling niet kan worden getwijfeld, is de Franse tekst niet slaafs gevolgd, maar is een vorm verkozen die aan het Nederlands taaleigen beantwoordt: een nauwkeurige weergave van de oorspronkelijke tekst vergt geenszins een letterlijke vertaling ».

De verenigde subcommissies hebben verscheidene wijzigingen gebracht aan het ontwerp van de Regeringscommissie.

* * *

Wij zijn van oordeel dat het niet nodig is de inhoud van de voorgestelde Nederlandse tekst van elk artikel van de Grondwet te behandelen.

Uw verslaggever heeft het nuttiger geacht de wijzigingen toe te lichten die door de subcommissies van Kamer en Senaat werden gebracht aan het ontwerp van de Regeringscommissie. Ten einde dit onderzoek te vergemakkelijken werden deze wijzigingen in de tekst van het verslag, zomede in de in door de Commissie aangenomen tekst (bijlage I), kursief gedrukt.

Daarna volgt het relaas van de bespreking van de tekst in de voltallige Commissie voor de Herziening van de Grondwet.

* * *

Bespreking in de subcommissies.

Titel van de Grondwet.

De door het ontwerp voorgestelde titel « *Grondwet van België* » in plaats van « *Belgische Grondwet* » is historisch volkomen verantwoord. De oorspronkelijke Franse titel is inderdaad niet « *Constitution belge* » zoals doorgaans gebezigd, doch wel « *Constitution de la Belgique* » (zie *Bulletin officiel*, 1831, XIV, 44, blz. 160; *ibid.* blz. 174; LXXXVIII, 215, blz. 609; *ibid.* blz. 1002). Het koninklijk besluit van 1 september 1831, waarbij de Grondwet, na de uitroeping van Leopold I tot Koning der Belgen, opnieuw werd gepubliceerd, zegt uitdrukkelijk: « ... le texte du décret contenant la *Constitution de la Belgique* sera, avec les énonciations prescrites par la résolution du Congrès, inséré au *Bulletin officiel* ».

Anderzijds stelde de subcommissie voor de inleidende woorden « *In naam van het Belgische Volk. Het Nationaal Congres besluit* » : weg te laten, omdat deze, hoewel behorend tot het dekreet van 7 februari 1831, geen deel uitmaken van de tekst zelf van de Grondwet.

Om dezelfde reden was zij van mening dat ook de volzin « *Belast de Uitvoerende macht met de uitvoering van dit dekreet* », volgend op het laatste artikel der Grondwet (artikel 139), geschrapt dient te worden. Deze formule werd slechts ingelast door het koninklijk besluit van 1 september 1831.

* * *

Art. 4: « welke benevens de staat van Belg, de vereisten zijn waaraan men moet voldoen... ». De subcommissie heeft deze versie aangenomen om redenen van welluidendheid. De tekst van de Regeringscommissie luidde « ... aan welke vereisten, benevens de staat van Belg, men moet voldoen... ».

tion à l'égard d'une question controversée, la Commission aurait manqué à la tâche qui lui était confiée. Elle ne s'est pas pour autant attachée à traduire servilement le texte français, là où la portée de celui-ci ne laissait aucun doute, préférant dans ce cas recourir à des tournures plus conformes au génie de la langue néerlandaise. La reproduction fidèle d'une pensée dans une autre langue, n'exige nullement une traduction littérale. »

Le projet de texte néerlandais, adopté par les sous-commissions réunies, a apporté diverses modifications au projet de la Commission gouvernementale.

* * *

Nous estimons qu'il n'est pas nécessaire d'examiner le texte néerlandais de chaque article de la Constitution.

Il a paru plus utile à votre rapporteur d'examiner les modifications que les sous-commissions de la Chambre et du Sénat ont apportées au projet de la Commission gouvernementale. Afin de faciliter cet examen, les modifications au projet de la Commission gouvernementale ont été imprimées en italiques dans le texte du rapport et dans le texte adopté par la Commission (annexe I).

Suit le compte rendu de l'examen du texte en séance plénière de la Commission de revision de la Constitution.

* * *

Les débats dans les sous-commissions.

Titre de la Constitution.

Le titre « *Grondwet van België* » proposé par le projet en remplacement de « *Belgische Grondwet* » se justifie pleinement au point de vue historique. En effet, le titre original français n'est pas « *Constitution belge* », généralement usité, mais « *Constitution de la Belgique* » (voir *Bulletin officiel*, 1831, XIV, 44, p. 160; *ibid.*, p. 174; LXXXVIII, 215, p. 609; *ibid.*, p. 1002). L'arrêté royal du 1er septembre 1831 publiant à nouveau la Constitution après la proclamation de Léopold Ier comme roi des Belges, déclare formellement: « Le texte du décret concernant la *Constitution de la Belgique* sera, avec les énonciations prescrites par la résolution du Congrès, inséré au *Bulletin officiel* ».

En outre, votre sous-commission proposa de supprimer les mots « *In naam van het Belgische Volk. Het Nationaal Congres besluit* » bien qu'ils appartiennent au décret du 7 février 1831, sans toutefois faire partie du texte même de la Constitution.

Pour les mêmes motifs, elle a estimé qu'il y a lieu de supprimer la phrase « *Belast de Uitvoerende macht met de uitvoering van dit dekreet* », après le dernier article de la Constitution (article 139). Cette formule n'a été insérée que par l'arrêté royal du 1er septembre 1831.

* * *

Art. 4: « welke benevens de staat van Belg, de vereisten zijn waaraan men moet voldoen... ». La sous-commission a adopté cette version pour des motifs d'euphonie. Le texte de la commission gouvernementale disait: « ... aan welke vereisten, benevens de Staat van Belg, men moet voldoen... ».

Art. 16, 2e lid : « ... indien daartoe redenen zijn ». Het ontwerp luidde : « Indien daartoe grond bestaat. » De subcommissie wenste dezelfde vertaling te behouden voor de franse bijzin : « s'il y a lieu », aan te nemen als die welke voor artikel 1, 3^e lid goedgekeurd werd : « De wet kan, indien daartoe redenen zijn, het grondgebied indelen in een groter aantal provincies ».

Art. 31 : « Volgens de beginselen door de Grondwet vastgesteld » in plaats van « ... in de Grondwet vastgesteld ». De subcommissie heeft willen aanknopen met de door de Regeringscommissie vastgestelde regel : *bij de wet* », gebruikt als geijkte uitdrukking doch : « door de Grondwet », de burgerlijke wet, enz. » wanneer de wet nader gekwalificeerd wordt. Doch in geen geval : « in de wet ».

Art. 38 : « ... met betrekking tot verkiezingen en voordrachten » in plaats van « wat betreft verkiezingen en voordrachten ». De subcommissie heeft verscheidene vertalingen in overweging genomen voor « à l'égard de », o. m. « ten aanzien van », « nopens », « met betrekking tot ». Zij achtte dat « wat betreft » (« en ce qui concerne ») geen juiste vertaling was. Tenslotte viel haar keuze op « met betrekking tot ».

Art. 45, 1ste lid : « ... tijdens de zitting ».

2de lid : « ... tijdens de zitting ».

i.p.v. : « ... gedurende het tijdperk der zitting » of van : « ... tijdens de duur der zitting ».

De Regeringscommissie had de uitdrukking « tijdperk der zitting » gebruikt om duidelijk het onderscheid te maken tussen de « zitting » van de Kamers en de « vergadering » van de Kamers.

De subcommissie heeft bij een eerste wijziging geoordeeld dat er geen verarring te vrezen was en het verkieslijker geacht, de woorden : « pendant la durée de la session » te vertalen door de woorden « tijdens de duur van de zitting ».

Op de laatste bijeenkomst van de subcommissie heeft zich een vinnige discussie ontsponnen nopens het woord « zitting ».

Een lid beweerde dat dit woord verkeerd gebruikt wordt in de zin van zittingstijd der Kamers en afgekeken is van de Nederlandse terminologie. Hij stelde voor : zittijd of zittingstijd.

Andere leden wedervoeren dat dit woord een geijkte uitdrukking is voor het tijdperk van het zittingsjaar der Kamers. Het is in België sedert de vertaling van de Grondwet in 1923 (koninklijk besluit van 18 september 1923) ingeburgerd en wordt in die betekenis gebruikt in Nederland : bv. de zitting van de Staten-Generaal.

Het woord « zitting » werd met 4 tegen 3 stemmen aangenomen.

Om echter een tautologie te vermijden besliste de Commissie de woorden « tijdens de duur der zitting » te vervangen door de woorden : « tijdens de zitting ».

In de Nederlandse woordenboeken wordt het woord zitting gebruikt zowel voor de vertaling van « séance » als van « session » (zie Gallas).

Ook het woord « zittijd » bestaat in het Nederlands. Volgens van Dale is « zittijd » de tijd gedurende welke iemand of een vergadering « zitting » houdt. Koenen-Endepols kent het woord « zittijd » niet maar wel het woord « zittingstijd » d.i. volgens hem « de tijd waarvoor een wetgevende vergadering wordt verkozen ». Brouwers in « Het juiste woord » plaatst « vergadertijd » naast « zittijd » en « zittingstijd » naast « zitting ».

Art. 16, alinéa 2 : « ... indien daartoe redenen zijn ». Le projet disait : « ... Indien daartoe grond bestaat ». La sous-commission a voulu maintenir la même traduction de la proposition subordonnée française : « s'il y a lieu », qu'à l'article premier, alinéa 3, à savoir : « de wet kan, indien daartoe redenen zijn, het grondgebied indelen in een groter aantal provincies ».

Art. 31 : « Volgens de beginselen door de Grondwet vastgesteld » au lieu de : « ... in de Grondwet vastgesteld ». La sous-commission a voulu suivre la règle fixée par la commission gouvernementale : « bij de wet », employée comme expression consacrée mais « door de Grondwet, de burgerlijke wet » etc., lorsque la loi est désignée de façon plus précise. Mais en aucun cas « in de wet ».

Art. 38 : « ... met betrekking tot verkiezingen en voordrachten », au lieu de « wat betreft verkiezingen en voordrachten ». La sous-commission a envisagé plusieurs manières de traduire : « à l'égard de », notamment « ten aanzien van », « nopens », met betrekking tot ». Elle a estimé que « wat betreft » (en ce qui concerne) n'était pas la traduction exacte. Finalement, elle a adopté « met betrekking tot ».

Art. 45, alinéa premier : « ... tijdens de duur der zitting ».

Alinéa 2 : « ... tijdens de duur der zitting ».

Au lieu de : « ... gedurende het tijdperk der zitting ».

La commission gouvernementale a employé l'expression « tijdperk der zitting » pour faire une distinction nette entre « zitting » (session) et « vergadering » (séance) des Chambres.

Lors de la première modification, la sous-commission a estimé qu'il n'y avait pas de confusion à craindre et a préféré traduire les mots « pendant la durée de la session », par les mots « tijdens de duur van de zitting ».

A la dernière réunion de la Commission le mot « zitting » a donné lieu à une vive discussion.

Un membre estima que ce mot est usité erronément dans le sens de législature et est emprunté à la terminologie néerlandaise. Il proposa : « zittijd » ou zittingstijd ».

D'autres membres furent d'avis qu'il s'agit d'une expression consacrée par l'usage pour désigner la durée de la session des Chambres. Ce mot a acquis droit de cité en Belgique depuis la traduction de la Constitution de 1923 (arrêté royal du 18 septembre 1923) et est utilisé dans cette acception aux Pays-Bas : par ex. dans l'expression « zitting van de Staten-Generaal ».

Le mot « zitting » est adopté par 4 voix contre 3.

Toutefois, désireuse d'éviter une tautologie, la Commission décida de remplacer les mots « tijdens de duur der zitting », par les mots « tijdens de zitting ».

Dans les dictionnaires néerlandais le mot « zitting » est utilisé tant pour traduire « séance » que « session » (voir Gallas).

Le mot « zittijd » existe également en néerlandais. D'après van Dale « zittijd » est la période pendant laquelle quelqu'un tient une « zitting » lors d'une réunion. Koenen-Endepols ne connaît pas le mot « zittijd » mais bien « zittingstijd », c'est-à-dire, « la période pour laquelle une assemblée législative est élue ». Dans « Het juiste woord » Brouwers donne le mot « vergadertijd » à côté de « zittijd » et « zittingstijd » à côté de « zitting ».

Het is duidelijk dat wij hier op de eerste plaats de inhoud van artikel 45 nader moeten beschouwen. Geen lid van beide Kamers kan in strafzaken worden vervolgd of aangehouden; dit geldt niet enkel tijdens de duur van een « vergadering », d.i. gewoonlijk van twee uur in de namiddag tot op een bepaald uur in de avond, maar ook tijdens geheel de duur van het tijdperk bepaald in artikel 70 van de Grondwet.

De parlementaire zitting is het tijdperk gedurende hetwelk de Kamers kunnen samenkomen op voet van de bepalingen van de Grondwet. Men maakt het onderscheid tussen de gewone zitting en de buitengewone zitting. De gewone zitting begint van rechtswege op de tweede dinsdag van november ter toepassing van artikel 70 van de Grondwet en wordt door de Koning gesloten. De buitengewone zittingen worden, behoudens in de twee uitzonderlijke gevallen bepaald bij de artikelen 79 en 82 van de Grondwet, bij koninklijk besluit bijeengeroepen.

In de Nederlandse Grondwet wordt het woord « zitting » gebruikt. In artikelen 98 en 102 van die Grondwet is bepaald dat de voorzitters van de beide Kamers worden benoemd door de Koning « voor het tijdperk ener zitting ».

In de stukken van het Europees Parlement komt het onderscheid tussen vergadering en zitting zeer duidelijk tot uiting; men kan er lezen: « eerste vergadering van de zitting... (jaartal) ».

* * *

Art. 56bis, 1ste lid: « ... moet men bovendien behoren tot een van de volgende categorieën », in plaats van « ... tot een der volgende categorieën ».

Deze wijziging is zonder bespreking aangenomen.

14de lid: « ... die elk jaar aan de Staatskas... » i. p. v. « die elk jaar aan 's Lands kas... ».

De subcommissie heeft, in alle artikelen van de Grondwet waarin zij voorkomen, de woorden « 's Lands kas » door de meer moderne uitdrukking « Staatskas » vervangen.

15de lid (14°): « Miljoen » i. p. v. « miljoen »;

16de lid (15°): « ter grootte » weglaten: dit is een pleonasme.

Art. 57: « ... van hun onkosten » i. p. v. « ... van de door hen gemaakte onkosten ».

Art. 64: De tekst van de regeringscommissie werd gewijzigd. De oorspronkelijke tekst luidde: « Een akte van de Koning kan slechts gevolg hebben, wanneer zij mede ondertekend is door een minister, die, daardoor alleen reeds ervoor verantwoordelijk wordt ».

De tekst van de subcommissie luidt: « Geen akte van de Koning kan gevolg hebben wanneer zij niet mede ondertekend is door een Minister, die daardoor alleen reeds ervoor verantwoordelijk wordt. »

De subcommissie heeft de negatieve vorm verkozen waarin de opschortende voorwaarde in de franse tekst tot uiting komt: « Aucun acte du Roi ne peut avoir d'effet, s'il n'est contresigné par un ministre... »

Daar het artikel in constitutioneel opzicht van groot belang is, moet de franse tekst op de voet worden gevolgd.

Art. 70, 1ste lid: « ... behalve wanneer zij door de Koning reeds voordien zijn bijeengeroepen » i. p. v. « ... tenzij zij door de Koning voordien zijn bijeengeroepen ». De subcommissie heeft geacht dat de uitdrukking: « behalve wanneer... reeds » het uitzonderlijk geval van de vervroegde bijeenroeping van de Kamers door de Koning, beter tot zijn recht laat komen.

De toute évidence, nous devons examiner en premier lieu la portée de l'article 45. Aucun membre de l'une ou de l'autre Chambre ne peut être poursuivi ni arrêté, non seulement pendant la durée d'une « séance », c'est-à-dire, en général à partir de deux heures de l'après-midi jusqu'à une heure déterminée de la soirée, mais pendant toute la durée de la période prévue à l'article 70 de la Constitution.

La session parlementaire est la période pendant laquelle les Chambres peuvent se réunir en vertu des dispositions de la Constitution. On fait une distinction entre la session ordinaire et la session extraordinaire. La session ordinaire commence de plein droit le deuxième mardi de novembre et elle est clôturée par le Roi en application de l'article 70 de la Constitution. Les sessions extraordinaires sont convoquées par arrêté royal, sauf dans les deux cas exceptionnels, prévus par les articles 79 et 82 de la Constitution.

La Constitution hollandaise emploie le mot « zitting ». Aux termes des articles 98 et 102 de cette Constitution, les présidents des deux Chambres sont nommés par le Roi pour « la durée d'une session ».

Les documents de l'Assemblée Parlementaire Européenne reflètent très nettement cette distinction entre « vergadering » et « zitting ». On y lit: « première séance de la session... (millésime) ».

* * *

Art. 56bis, alinéa 1er: « ...moet men bovendien behoren tot een van de volgende categorieën », au lieu de « ...tot een der volgende categorieën ».

Cette modification est adoptée sans discussion.

Alinéa 14: « ...die elk jaar aan de Staatskas... » au lieu de « die elk jaar aan 's Lands Kas... ».

Dans tous les articles de la Constitution où elle figure, la sous-commission a remplacé les mots: « 's Lands Kas » par l'expression plus moderne de « Staatskas ».

Alinéa 15 (14°): « Miljoen » au lieu de « millioen ».

Alinéa 16 (15°): Supprimer « ter grootte », qui est un pleonasme.

Art. 57: « ...van hun onkosten » au lieu de « ...van de door hen gemaakte onkosten ».

Art. 64: Le texte de la commission gouvernementale a été modifié. Le texte original était libellé comme suit: « Een akte van de Koning kan slechts gevolg hebben, wanneer zij mede ondertekend is door een minister die, daardoor alleen reeds ervoor verantwoordelijk wordt ».

Le texte de la sous-commission est libellé comme suit: « Geen akte van de Koning kan gevolg hebben wanneer zij niet mede ondertekend is door een minister, die daardoor alleen reeds ervoor verantwoordelijk wordt ».

La sous-commission a préféré la forme négative qui rend mieux la condition suspensive du texte français: « Aucun acte du Roi ne peut avoir d'effet, s'il n'est contresigné par un ministre ».

Etant donné la grande importance de cet article au point de vue constitutionnel, il y a lieu de serrer le texte français de près.

Art. 70, alinéa 1er: « ...behalve wanneer zij door de Koning reeds voordien zijn bijeengeroepen » au lieu de « ...tenzij zij door de Koning voordien zijn bijeengeroepen ». De l'avis de la sous-commission, l'expression: « behalve wanneer... reeds » fait mieux ressortir le cas exceptionnel de la convocation anticipée des Chambres par le Roi.

Art. 78 : « ...krachtens de Grondwet zelf uitgevaardigd ... » i. p. v. « ...krachtens de Grondwet uitgevaardigd ... » De subcommissie heeft gemeend dat de franse tekst die luidt : « ... portée en vertu de la Constitution même », zo getrouw mogelijk moest vertaald worden.

Art. 79, 1ste lid, tweede volzin : « ... en het ontbindingsbesluit *bijeenroeping* bevat tegen een later tijdstip dan de tiende dag... » i. p. v. « ... en de nieuwe Kamers bij het ontbindingsbesluit zijn *bijengeroepen* tegen een later tijdstip dan de tiende dag... »

De subcommissie heeft gemeend dat de vermelding van « de nieuwe Kamers » overbodig was en overigens niet voorkwam in de franse tekst : « ... et que la convocation ait été faite, dans l'acte de dissolution, pour une époque postérieure au dixième jour... ».

Art. 79, 3de lid : Op voorstel van een lid worden in het derde lid van dit artikel de woorden « het grondwettelijk gezag van de Koning » vervangen door de woorden : « *de grondwettelijke macht van de Koning* », en het woord : « waargenomen » door het woord « *uitgeoefend* ». Het woord « gezag » beantwoordt aan het Franse woord : « autorité » en niet aan het in het artikel gebruikte woord « *pouvoirs* ». Aan het woord « *macht* » moet het werkwoord « *uitoefenen* » gekoppeld worden (Fr. : les pouvoirs constitutionnels du Roi sont exercés...).

De Grondwet kent enkel het woord « *pouvoirs* », zowel voor de drie grondwettelijke functies waaruit de Staatsmacht bestaat als voor de publiekrechtelijke organen aan wie de uitoefening van deze functies toevertrouwd is.

Artikel 78, waarin uitdrukkelijk bepaald wordt dat de Koning slechts over een door de Grondwet en de wetten *toegewezen* bevoegdheid beschikt, is als volgt opgesteld : « Le Roi n'a d'autres *pouvoirs* que ceux que lui attribuent formellement la Constitution et les lois particulières portées en vertu de la Constitution même. » Dit artikel werd door de Regeringscommissie als volgt vertaald :

« De Koning heeft geen andere *macht* dan die welke de Grondwet en de bijzondere wetten, krachtens de Grondwet zelf uitgevaardigd, hem uitdrukkelijk toekennen. » (Zie stuk 420/1).

De woorden « gezag » en « waargenomen » zouden kunnen aanleiding geven tot een dubbelzinnige interpretatie, omdat zij een hiërarchie blijken in te stellen tussen de macht van de Koning en de macht van de Ministerraad, terwijl van grondwettelijk oogpunt uit deze machten absoluut gelijk zijn.

Zowel de Koning als de Ministerraad ontleen hun macht aan de Natie, bij wie alle machten berusten, zoals zij door de Grondwet zijn geregeld. De term « waarnemen » schijnt erop te wijzen dat de Ministerraad zijn tijdelijke functie ontleent aan de Koning, die haar niet meer kan uitoefenen, omdat hij overleden is en er noodzakelijk een zekere tijdsperiode verloopt vooraleer zijn opvolger aangeduid is.

De term « gezag » schijnt erop te wijzen dat de Koning een macht heeft die alleen staat en boven de andere machten in de Staat zou verheven zijn.

Vermits het hier een belangrijk meningsverschil betreft, achten wij het gepast hierna ook het advies van de Regeringscommissie weer te geven :

« a) *Gezag* — *macht* : De Commissie maakt een onderscheid tussen :

1. — Les pouvoirs (constitutionnels) du Roi (art. 60, eerste lid) — het grondwettelijk *gezag* van de Koning; — à son défaut, exerçant ses pouvoirs — bij gebreke van de Koning, *zijn gezag* waarnemen (art. 60, tweede lid en derde lid); — les pouvoirs constitutionnels du Roi sont exercés

Art. 78 : « ...krachtens de Grondwet zelf uitgevaardigd... » au lieu de « ...krachtens de Grondwet uitgevaardigd... » La sous-commission a estimé que le texte français « ...portée en vertu de la Constitution même », devait être traduit le plus fidèlement possible.

Art. 79, alinéa 1er, deuxième phrase : « ...en het ontbindingsbesluit *bijeenroeping* bevat tegen een later tijdstip dan de tiende dag... » au lieu de « ...en de nieuwe Kamers bij het ontbindingsbesluit zijn *bijengeroepen* tegen een later tijdstip dan de tiende dag... ».

La sous-commission a estimé que la mention « de nieuwe Kamers » était superflue. D'ailleurs, elle ne figure pas dans le texte français : « ... et que la convocation ait été faite, dans l'acte de dissolution, pour une époque postérieure au dixième jour... ».

Art. 79, 3e alinéa : Sur la proposition d'un membre, les mots : « het grondwettelijk gezag van de Koning », dans le troisième alinéa de cet article, sont remplacés par les mots « *de grondwettelijke macht van de Koning* », et le mot « waargenomen » par le mot « *uitgeoefend* ». Le mot « gezag » correspond au mot français « autorité » et non pas au mot « *pouvoirs* » employés dans l'article. Le mot « *macht* » appelle le verbe « *uitoefenen* » (fr. : les pouvoirs constitutionnels du Roi sont exercés...).

La Constitution ne connaît que le mot « *pouvoirs* » tant pour les trois fonctions constitutionnelles du pouvoir politique que pour les organes de droit public auxquels ces fonctions sont attribuées.

L'article 78 qui dispose expressément que le Roi n'a que les seuls pouvoirs que la Constitution et les lois lui attribuent, est libellé comme suit : « Le Roi n'a d'autres *pouvoirs* que ceux que lui attribuent formellement la Constitution et les lois particulières en vertu de la Constitution même ». La commission gouvernementale a traduit cet article comme suit :

« De Koning heeft geen andere *macht* dan die welke de Grondwet en de bijzondere wetten, krachtens de Grondwet zelf uitgevaardigd, hem uitdrukkelijk toekennen. » (cf. doc. 420/1).

Les mots « gezag » et « waargenomen » pourraient donner lieu à une interprétation équivoque, parce qu'ils semblent établir une hiérarchie entre les pouvoirs du Roi et ceux du Conseil des Ministres, alors que du point de vue constitutionnel ces pouvoirs sont absolument égaux.

Le Roi aussi bien que le Conseil des Ministres détient leurs pouvoirs de la Nation, seule détentrice des pouvoirs tels que la Constitution les a fixés. Le mot « waargenomen » semble indiquer que le Conseil des Ministres détient ses fonctions temporaires du Roi qui ne peut les exercer parce qu'il est décédé et qu'une certaine période s'écoule nécessairement avant la désignation de son successeur.

Le mot « gezag » semble indiquer que le Roi a des pouvoirs qui sont uniques et qui devraient primer tous les autres pouvoirs dans l'Etat.

Etant donné qu'il s'agit d'un important désaccord, nous croyons opportun de donner également l'avis de la Commission gouvernementale :

a) *Gezag* — *macht* : La Commission fait une distinction entre :

1. — Les pouvoirs (constitutionnels) du Roi (art. 60, alinéa premier) — het grondwettelijk *gezag* van de Koning; — à son défaut, exerçant ses pouvoirs, bij gebreke van de Koning, *zijn gezag* waarnemen (art. 60, deuxième et troisième alinéas); — les pouvoirs constitutionnels du Roi sont

par les ministres réunis en conseil — het grondwettelijk gezag van de Koning wordt waargenomen (art. 79, laatste lid) en,

2. — anderzijds: Le Roi n'a d'autres pouvoirs que ceux — de Koning heeft geen andere *macht dan die welke* (art. 78).

In de eerste reeks artikelen is bedoeld de koninklijke waardigheid, de koninklijke functie in haar geheel genomen en niet uitsluitend de bevoegdheid die daarmee verbonden is. De Nederlandse Grondwet zegt hier: *de Kroon*, maar dit heeft men in 1830 blijkbaar te zeer « ancien régime » geoordeeld.

De Commissie stelt hier dan voor: het koninklijk gezag. De Nederlandse Grondwet gebruikt deze uitdrukking, waar de Regent of de Raad van State, ingeval de Troon onbezet is, het koninklijk ambt vervullen.

Het woord «pouvoirs» heeft in het Nederlands een tweede betekenis. De Koning «n'a d'autres pouvoirs que ceux...». Bedoeld is dat zijn *bevoegdheid* beperkt is tot hetgeen de Grondwet en de wet hem uitdrukkelijk toekennen; dat hij niets anders vermag te doen dan... Dit wordt weergegeven door «macht».

Dat het Frans slechts één woord heeft om deze begrippen uit te drukken is geen reden om in het Nederlands het onderscheid niet te maken. Het schijnt toch weinig elegant, wanneer men zou zeggen: De grondwettelijke *macht* van de Koning gaat bij erfopvolging over (art. 60).

b) *Uitoefenen — waarnemen.*

Doorgaans zegt men van iemand dat hij een ambt *uitoefent*, wanneer dit «zijn ambt» is; evenzo wordt meestal de uitdrukking *waarnemen* gebezigd, wanneer bedoeld wordt een ambt waarin men een ander vervangt. Dus: degenen die, bij gebreke van de Koning, zijn gezag *waarnemen*.

Ook hier beschikken wij over een mogelijkheid die in het Frans niet bestaat.

De Nederlandse Grondwet gebruikt «waarnemen», waar sprake is van de Regent en van de Raad van State: «wordt het koninklijk gezag waargenomen door een Regent» (art. 36 oude nummering); — «Het koninklijk gezag wordt waargenomen door de Raad van State» (art. 46 oude nummering).

Ingevolge de door de subcommissie aangebrachte wijziging moet ook *artikel 60* van de Grondwet, waarin de uitdrukking «het grondwettelijk gezag van de Koning» door de Regeringscommissie gebruikt werd, aangepast worden op volgende wijze:

«De *grondwettelijke macht* van de Koning gaat bij erfopvolging over op de natuurlijke en wettige nakomelingschap, in de rechte lijn, van Z. M. Leopold Joris Christiaan Frederik van Saksen-Coburg, van man op man, volgens eerstgeboorterecht en met altijd durende uitsluiting van de vrouwen en van hun nakomelingschap.

De prins die huwt zonder toestemming van de Koning of van hen die bij gebreke van de Koning, *zijn macht uitoefenen* in de bij de Grondwet bepaalde gevallen, verliest zijn recht op de kroon.

Hij kan echter in zijn recht worden hersteld door de Koning of door hen die, bij gebreke van de Koning, *zijn macht uitoefenen* in de bij de Grondwet bepaalde gevallen, doch alleen met instemming van beide Kamers.»

Art. 80, tweede lid: «... in een vergadering der verenigde Kamers ...» i. p. v. «... in een verenigde vergadering der Kamers», «... dans le sein des Chambres réunies». De «verenigde Kamers» is een geijkte uitdrukking.

exercés par les ministres réunis en conseil — het grondwettelijk gezag van de Koning wordt waargenomen (art. 79, dernier alinéa) et,

2. — d'autre part: Le Roi n'a d'autres pouvoirs que ceux — de Koning heeft geen andere *macht dan die welke* (art. 78).

Dans la première série d'articles il s'agit de la dignité royale, la fonction royale prise dans son ensemble et non pas uniquement les pouvoirs qui s'y rattachent. La Constitution hollandaise dit à ce sujet: *la Couronne*, mais en 1830 cette expression a sans doute été considérée trop « ancien régime ».

La Commission propose ici: het koninklijk gezag. La Constitution hollandaise emploie cette expression là où il est dit que le Régent ou le Conseil d'Etat exercent les fonctions royales en cas de vacance du trône.

Le mot «pouvoirs» a un deuxième sens en néerlandais. Le Roi «n'a d'autres pouvoirs que ceux...» On entend par cela que ses *attributions* se limitent à celles que la Constitution et la loi lui accordent formellement; qu'il ne peut rien faire d'autre que... Ceci est rendu par le mot «macht».

Le fait que le français n'a qu'un mot pour exprimer ces notions, n'est pas un motif pour ne pas faire la distinction en néerlandais. En effet, il semblerait peu élégant de dire: «De grondwettelijke *macht* van de Koning gaat bij erfopvolging over (art. 60).

b) *Uitoefenen — waarnemen.*

En général, on dit de quelqu'un qu'il *exerce* une fonction, lorsqu'il s'agit de «sa fonction»; quant au mot «*waarnemen*» il est employé en général lorsqu'il s'agit d'une fonction dans laquelle on remplace un autre. Par conséquent: degenen die, bij gebreke van de Koning, zijn gezag *waarnemen*».

A cet égard nous avons une possibilité qui n'existe pas en français.

La Constitution hollandaise emploie «waarnemen» lorsqu'il est question du Régent et du Conseil d'Etat: «Het koninklijk gezag wordt waargenomen door een Regent» (art. 36, ancienne numérotation); — «Het koninklijk gezag wordt waargenomen door de Raad van State (art. 46, ancienne numérotation).»

Par suite de la modification adoptée par la sous-commission, il y a lieu de modifier également l'article 60 de la Constitution dans lequel la Commission gouvernementale a employé l'expression «het grondwettelijk gezag van de Koning»:

«De *grondwettelijke macht* van de Koning gaat bij erfopvolging over op de natuurlijke en wettige nakomelingschap, in de rechte lijn, van Z. M. Leopold Joris Christiaan Frederik van Saksen-Coburg, van man op man, volgens eerstgeboorterecht en met altijd durende uitsluiting van de vrouwen en van hun nakomelingschap.

De prins die huwt zonder toestemming van de Koning of van hen die bij gebreke van de Koning, *zijn macht uitoefenen* in de bij de Grondwet bepaalde gevallen, verliest zijn recht op de kroon.

Hij kan echter in zijn recht worden hersteld door de Koning of door hen die, bij gebreke van de Koning, *zijn macht uitoefenen* in de bij de Grondwet bepaalde gevallen, doch alleen met instemming van beide Kamers.»

Art. 80, deuxième alinéa: «...in een vergadering der verenigde Kamers...» au lieu de «...in een verenigde vergadering der Kamers», «...dans le sein des Chambres réunies». «Chambres réunies» est une expression consacrée.

Art. 83, 2de lid : « ...nadat hij de bij artikel 80 voorgeschreven eed heeft afgelegd » i. p. v. « ... nadat hij de in artikel 80 ... » — zie opmerking onder artikel 31.

Art. 85 : eerste en vijfde regel : « samen i.p.v. « te zamen », « Te zamen » is een verouderde uitdrukking.

Vierde regel : « uiterlijk binnen twee maanden » i. p. v. « binnen twee maanden ». Franse tekst : « *au plus tard* dans les deux mois ».

Art. 90 : a) 1ste lid : — tweede en derde regel : « hen » i.p.v. « ze »;

Vijfde en zesde regel : « betreffende » i.p.v. « wat betreft ».

Het geldt hier vormwijzigingen.

b) 2de lid : « een wet zal bepalen in welke gevallen ..., welke straffen ... en op welke wijze ... » i. p. v. « een wet zal de gevallen bepalen waarin..., de straffen die ... en de wijze waarop ... ». Deze laatste zin werd door de subcommissie als een minder zuivere nederlandse zinswending beschouwd.

Art. 108, 4de lid : « De bevoegdheid van de provincieraden en van de gemeenteraden ... » i. p. v. « de bevoegdheid van de provincieraden en de gemeenteraden... ». Het geldt een stilistische verbetering.

5de lid : voorlaatste regel : « samen » i. p. v. « te zamen » cfr. art. 85.

8ste lid : « ... hun bevoegdheid te buiten gaan » i. p. v. « overschrijden ». In het Frans : « ... ne sortent de leurs attributions ». De subcommissie achtte dat overschrijding van bevoegdheid was : « excès de pouvoir ». « Sortir de ses attributions » houdt niet noodzakelijk machtsoverschrijding in.

Art. 110, 1ste, 2de en derde lid : « Geen belasting kan... Geen last kan... » i. p. v. « Geen belastingen kunnen... Geen lasten kunnen... » De subcommissie verkoos het enkelvoud boven het meervoud om zo getrouw mogelijk de Franse tekst te benaderen.

Art. 113 : De subcommissie heeft een stilistische verbetering aan de tekst gebracht. i. p. v. « Inzake polders en wateringen, wordt er niets gewijzigd aan... », moet er gelezen worden : « Inzake polders en wateringen wordt niets gewijzigd aan... » De komma en het bijwoord « er » zijn weggelaten. Het artikel luidt dus als volgt :

« Behalve in de gevallen door de wet uitdrukkelijk uitgezonderd, kan van de burgers geen retributie worden gevorderd dan alleen als belasting ten behoeve van de Staat, de provincie of de gemeente. *Inzake polders en wateringen* wordt niets gewijzigd aan de thans bestaande regeling die onderworpen blijft aan de gewone wetgeving ».

Art. 114, « Staatskas » i. p. v. « 's Landskas » cfr. art. 56bis.

Art. 115, 2de lid : Alle Staatsontvangsten en -uitgaven moeten op de begroting en in de rekeningen worden gebracht », i. p. v. « Alle Staatsontvangsten en -uitgaven worden op de begroting en in de rekening gebracht ».

Deze wijziging is opnieuw ingegeven door de bezorgdheid van de subcommissie zo getrouw mogelijk de franse tekst weer te geven : « Toutes les recettes... doivent être portées... ».

Art. 116 : « Staatskas » i. p. v. « 's Lands kas » : cfr. art. 56bis.

Art. 83, deuxième alinéa : « ...nadat hij de bij artikel 80 voorgeschreven eed heeft afgelegd », au lieu de « ...nadat hij de in artikel 80... », voir observation à l'article 31.

Art. 85, première et cinquième lignes : « samen » au lieu de « te zamen », expression périmée.

Quatrième ligne : « uiterlijk binnen twee maanden » au lieu de « binnen twee maanden ». Texte français : « *au plus tard* dans les deux mois ».

Art. 90 : a) alinéa 1er : deuxième et troisième lignes : « ten » au lieu de « ze ».

Cinquième et sixième lignes : « betreffende » au lieu de « betreft ».

Ces modifications sont de pure forme.

b) 2e alinéa : « Een wet zal bepalen in welke gevallen..., welke straffen..., en op welke wijze... » au lieu de « een wet zal de gevallen bepalen waarin..., de straffen die... en de wijze waarop... ». La sous-commission a estimé cette dernière expression comme un tournure néerlandaise moins bonne.

Art. 108, 4e alinéa : « De bevoegdheid van de provincieraden en van de gemeenteraden » au lieu de « de bevoegdheid van de provincieraden en de gemeenteraden... ». Il s'agit d'une correction de style.

5e alinéa : avant-dernière ligne : « samen » au lieu de « zamen » cfr. l'article 85.

8e alinéa : « ... hun bevoegdheid te buiten gaan » au lieu de « overschrijden ». En français : « ...ne sortent de leurs attributions ». La sous-commission a estimé que « overschrijding van bevoegdheid » était « excès de pouvoir ». L'expression : « sortir de ses attributions » n'implique pas nécessairement un excès de pouvoir.

Art. 110 : 1er, 2e et 3e alinéas : Geen belasting kan... « Geen last kan... ». Au lieu de « geen belastingen kunnen... » « geen lasten kunnen ». La sous-commission a préféré le singulier au pluriel afin de rendre aussi fidèlement que possible le texte français.

Art. 113 : La sous-commission a apporté une correction de style au texte. Au lieu de « Inzake polders en wateringen wordt er niets gewijzigd aan... » lire : « Inzake polders en wateringen wordt niets gewijzigd aan... ». La virgule et l'adverbe « er » ont été supprimés. L'article est donc libellé comme suit :

« Behalve in de gevallen door de wet uitdrukkelijk uitgezonderd, kan van de burgers geen retributie worden gevorderd dan alleen als belasting ten behoeve van de Staat, de provincie of de gemeente. *Inzake polders en wateringen* wordt niets gewijzigd aan de thans bestaande regeling die onderworpen blijft aan de gewone wetgeving ».

Art. 114 : « Staatskas » au lieu de « 's Lands kas ». Cfr. article 56bis.

Art. 115, 2e alinéa : « Alle Staatsontvangsten en -uitgaven moeten op de begroting en in de rekeningen worden gebracht ». Au lieu de « Alle Staatsontvangsten en -uitgaven worden op de begroting en in de rekening gebracht ».

Cette modification s'inspire de la préoccupation de la sous-commission de rendre aussi fidèlement que possible le texte français : « Toutes les recettes... doivent être portées... ».

Art. 116 : « Staatskas » au lieu de « 's Lands kas » : cfr. article 56bis.

Art. 133, 3de lid : « ... Bedoelde verklaring moet geschieden voor de overheid van de provincie *waarin* zij hun woonplaats hebben » i. p. v. « ... van de provincie in wier gebied ... ». Het geldt hier een stilistische verbetering.

Art. 135, 2de lid : « Die wet moet gedurende de eerste zitting *van de Kamers* worden ingevoerd » i. p. v. « ... van de wetgevende Kamers... »

De subcommissie heeft het woord : « Wetgevende » weggelaten daar de uitdrukking « Wetgevende Kamers » nergens elders in de Grondwet voorkomt.

Art. 139, 9° : « De herziening van de wetgeving *inzake* faillissement ... » i. p. v. « omtrent faillissement ... » Het geldt hier een stilistische verbetering.

* * *

Bespreking in de voltallige Commissie.

De Commissie voor de Herziening van de Grondwet wijdde op 17 maart en 15 april 1959 een onderzoek aan de besluiten van de verenigde subcommissies en aan de door hen voorgestelde tekst. Doorgaans keurde zij deze besluiten goed. Zij bracht zelf nog enkele lichte wijzigingen aan de tekst. Hierna volgt deze bespreking.

Het eerste artikel en artikel 2 zijn aangenomen.

Bij art 3 vraagt een lid of « krachtens een wet » de aangepaste uitdrukking is voor de door artikel 3 bedoelde verandering. Hij wijst op het verschil met b.v. de akte bedoeld in artikel 68 van de Grondwet.

Er wordt hem geantwoord dat « krachtens een wet » de passende vertaling is van het Franse « en vertu d'une loi ». De vraag of de Grondwet hier een verkeerde toepassing gedaan heeft van die uitdrukking is een vraag van rechtsleer en rechtspraak en niet van vertaling (cf. Parl. Besch. Kamer, n° 420/1, 1955-1956, p. 18).

Artikel 3 is aangenomen.

De artikelen 4 tot 27 zijn aangenomen.

Art. 28 : « Alleen de wetgevende macht kan een authentieke uitlegging van de wetten geven ». Er ontspringt zich een discussie nopens het gebruik van het woord « authentieke ».

Verscheidene leden opperen de mening dat het woord : « authentiek » de betekenis « par voie d'autorité » niet juist weergeeft. Door deze tekst heeft men willen reageren tegen de misbruiken gedurende het oud regiem gepleegd door de vorsten, de raden en de parlementen. Hetzelfde beginsel is neergeschreven in artikel 5 van het Burgerlijk Wetboek. De rechtsleer is formeel : alleen de wetgever kan een algemeen bindende uitlegging geven van de wetten, welke *erga omnes* geldt.

Sedert de wet van 7 juli 1865 heeft het Hof van Cassatie de macht bekomen om de wetten te interpreteren, doch zijn arresten binden slechts de hoven en rechtbanken bij dewelke een bepaald geschil aanhangig is gemaakt. Deze leden stellen dus voor het woord : « algemeen bindende uitlegging » te gebruiken.

Een ander lid verwijst naar de commentaar die door de Commissie Van Dievoet gegeven werd nopens het woord « authentiek » (St. 420/1, 1955-1956, p. 9). Hij legt er de nadruk op, dat « algemeen bindend » geen juiste vertaling is van de woorden « par voie d'autorité ». Hij geeft de voorkeur aan het woord « authentiek », d.w.z. wijzend op degene van wie de akte uitgaat. Het woord wordt eveneens in Nederland gebezigd.

Art. 113, 3e alinéa : « ... Bedoelde verklaring moet geschieden voor de overheid van de provincie *waarin* zij hun woonplaats hebben », au lieu de « ...van de provincie in wier gebied... ». Simple correction de style.

Art. 135, 2e alinéa : « Die wet moet gedurende de eerste zitting *van de Kamers* worden ingevoerd » au lieu de « ...van de wetgevende Kamers ».

La sous-commission a supprimé le mot « Wetgevende », l'expression « Wetgevende Kamers » ne figurant nulle part ailleurs dans la Constitution.

Art. 139, 9° : « De herziening van de wetgeving *inzake* faillissement... » au lieu de « omtrent faillissement ». Simple correction de style.

* * *

Discussion en Commission plénière.

Le 17 mars et le 15 avril 1959, la Commission de Revision de la Constitution a examiné les conclusions des sous-commissions réunies et le texte proposé par celles-ci. En général, elle a approuvé ces conclusions. A son tour, elle a apporté quelques légères modifications au texte. On en trouvera le compte rendu ci-après.

L'article premier et l'article 2 sont adoptés.

A l'art. 3, un membre pose la question de savoir si l'expression « krachtens een wet » est l'expression adéquate pour l'acte visé par cet article. Il attire l'attention sur la différence, notamment avec l'acte visé à l'article 68 de la Constitution.

Il lui est répondu que l'expression « krachtens een wet » est la traduction adéquate de la formule française « en vertu d'une loi ». Le point de savoir si la Constitution a employé ici erronément cette expression est une question de doctrine et de jurisprudence et non de traduction (cfr. doc. parl. Chambre, n° 420/1, 1955-1956, p. 18).

L'article 3 est adopté.

Les articles 4 à 27 sont adoptés.

Art. 28 : « Alleen de wetgevende macht kan een authentieke uitlegging van de wetten geven ». Une discussion s'engage au sujet de l'emploi du mot « authentieke ».

Plusieurs membres estiment que le mot « authentiek » ne rend pas exactement les mots : « par voie d'autorité ». Par ce texte on a voulu réagir contre les abus commis sous l'ancien régime par les souverains, les conseils et les parlements. Le même principe est inscrit à l'article 5 du Code civil. La doctrine est formelle : seul le législateur peut donner aux lois une interprétation obligatoire de portée générale qui s'applique *erga omnes*.

Depuis la loi du 7 juillet 1865, la Cour de Cassation s'est vu attribuer le pouvoir d'interpréter les lois, mais ses arrêts ne lient que les cours et tribunaux saisis d'un litige déterminé. En conséquence, ces membres proposent d'employer les mots « algemeen bindende uitlegging ».

Un autre membre renvoie au commentaire consacré par la Commission Van Dievoet au mot « authentiek » (doc. 420/1 ~ 1955-1956, p. 9). Il fait ressortir que les termes « algemeen bindend » ne traduisent pas exactement les mots « par voie d'autorité ». Il préfère le mot « authentiek » indiquant celui dont l'acte émane. Le mot s'emploie également aux Pays-Bas.

De Commissie beslist het woord « authentieke » te behouden.

Artikel 28 is aangenomen.

Artikelen 29 en 30 zijn goedgekeurd.

Art. 31 : Een lid merkt op dat luidens de door de Commissie Van Dievoet gestelde regel (zie Parl. Besch. Kamer, n° 420/1, 1955-1956, p. 18) hier moet gelezen worden : « *bij* de Grondwet vastgesteld » en niet « door de Grondwet vastgesteld ». « Bij de Grondwet » wordt hier gebruikt als een geijkte uitdrukking; zij wordt gevoegd als bepaling bij het verleden deelwoord, gebruikt zonder hulpwerkwoord en zonder nadere bepaling (zie doc. n° 420/1, blz. 18). De regel werd dus door de subcommissies blijkbaar verkeerd toegepast. De Commissie stemt hiermede in. Artikel 31 luidt dus : « De uitsluitend gemeentelijke of provinciale belangen worden door de gemeenteraden of de provincieraden geregeld, volgens de beginselen *bij* de Grondwet vastgesteld ».

De Commissie heeft nochtans geoordeeld dat een zekere soepelheid geboden is bij de keus van de voorzetsels « door » en « *bij* ». De taal is een conventioneel instrument.

Bij art. 34, wordt de vraag gesteld of het werkwoord « beslissen » transitief mag gebezigd worden.

Het antwoordt luidt bevestigend. Het modern Nederlands vertoont een neiging naar het transitieve werkwoord. « Beslissen » wordt ook transitief gebruikt in de Nederlandse Grondwet (artikel 101).

Artikel 34 is aangenomen.

De artikelen 35 tot 49 zijn aangenomen.

Art. 50 en 51 : Een lid meent dat het woord « jaren » in het enkelvoud moet gebezigd worden.

Een ander lid doet opmerken dat de Nederlandse Grondwet de meervoudsvorm bezigt.

De Commissie beslist de enkelvoudige vorm aan te nemen. Wanneer een *globale* periode bedoeld wordt, moet de enkelvoudige vorm gebezigd worden. De meervoudsvorm wordt gebruikt als elk jaar afzonderlijk beschouwd wordt.

Art. 50, 3°, luidt dan als volgt : « 3° de volle leeftijd van 25 jaar hebben bereikt ».

Art. 51 : « De leden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers worden gekozen voor vier jaar. »

De Kamer wordt om de vier jaar vernieuwd.

Dezelfde verbetering dient aangebracht te worden in artikelen 55; 56 *bis*, 6° 14°, 16° 17°, 18° 19°; 58 en 80.

Op te merken valt dat de Commissie Van Dievoet in artikel 56 de enkelvoudige vorm gebruikt heeft : « 4° ten minstens veertig jaar oud zijn ».

Art. 52bis en 53 zijn aangenomen.

Art. 54 : Een lid vraagt of de uitdrukking : « Het getal van de Senatoren... » niet zou moeten vervangen worden door : « het aantal Senatoren ».

Er wordt hem na onderzoek geantwoord dat « getal » even correct is als aantal voor « nombre », doch dat het woord « getal » niet rechtstreeks met het substantief mag verbonden worden.

Het artikel is aangenomen.

Art. 55 is aangenomen, mits bovenvermelde wijziging (zie art. 51).

Art. 56 is aangenomen.

La Commission décide de maintenir le mot « authentieke ».

L'article 28 est adopté.

Les articles 29 et 30 sont adoptés.

Art. 31 : Un membre fait observer que, d'après la règle établie par la Commission Van Dievoet (doc. parl. Chambre n° 420/1 — 1955-1956, p. 18), il convient d'employer ici « *bij* de Grondwet » *vastgesteld* » et non « door de Grondwet *vastgesteld* ». La formule « *bij* de Grondwet » est employée dans ce cas comme une expression consacrée : elle est ajoutée comme complément au participe passé sans auxiliaire et sans un autre mot déterminatif (cfr. doc. n° 420/1, p. 18). Il semble donc que les sous-commissions ont appliqué erronément la règle. La Commission marque son accord. En conséquence, l'article 31 est rédigé comme suit : « De uitsluitend gemeentelijke of provinciale belangen worden door de gemeenteraden of de provincieraden geregeld, volgens de beginselen *bij* de Grondwet *vastgesteld*. ».

La Commission a cependant exprimé l'avis qu'une certaine souplesse s'impose dans le choix des prépositions « door » et « *bij* », la langue étant un instrument conventionnel.

A l'art. 34, la question est posée si le mot « beslissen » peut être employé comme un verbe transitif.

La réponse est affirmative. Le néerlandais moderne accuse une tendance en faveur du verbe transitif. Le verbe « beslissen » est employé également au sens transitif dans la Constitution hollandaise (article 101).

L'article 34 est adopté.

Les articles 35 à 49 sont adoptés.

Art. 50 et 51 : Un membre estime que le mot « jaren » devrait être employé au singulier.

Un autre membre fait remarquer que la Constitution hollandaise emploie la forme du pluriel.

La Commission décide d'adopter le singulier. Lorsqu'une période est considérée *globalement*, il convient d'employer le singulier, le pluriel étant employé si chaque année est considérée séparément.

En conséquence, l'art. 50, 3°, est rédigé comme suit : « 3° de volle leeftijd van 25 jaar hebben bereikt ».

Art. 51 : « De leden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers worden gekozen voor vier jaar. »

De Kamer wordt om de vier jaar vernieuwd.

Il y a lieu d'apporter la même rectification aux articles 55, 56bis, 6°, 14°, 16°, 17°, 18°, 19° et aux articles 58 et 80.

A noter que la Commission Van Dievoet a employé le singulier à l'article 56 : « 4° ten minste veertig jaar oud zijn ».

Les art. 52 et 53 sont adoptés.

Art. 54 : Un membre demande si l'expression : « Het getal van de Senatoren... » ne devrait pas être remplacée par l'expression : « Het aantal Senatoren ».

Cette question ayant été examinée, il lui est répondu que le mot « getal » est aussi correct que le mot « aantal » pour traduire le mot « nombre », mais que le mot « getal » ne peut pas être relié directement avec le substantif.

L'article est adopté.

L'art. 55 est adopté moyennant la modification précitée (voir art. 51).

L'art. 56 est adopté.

Art. 56bis, 2° : Een lid stelt de vraag of er moet gelezen worden : « twee derden » of « twee derde ».

Luidens « van Dale » moet men gebruiken : « twee derde ».

Na onderzoek beslist de Commissie « twee derden » te behouden.

Art. 56bis is aangenomen, mits bovenvermelde wijziging (zie art. 51).

Art. 56ter tot art. 93 zijn aangenomen (Art. 58 en 80 mits de wijziging vermeld onder art. 51).

Art. 94 : Er ontstaat een discussie nopens de uitdrukking : « geen met eigenlijke rechtspraak belast orgaan ». — Moet het woord « rechtscollege » niet gebruikt worden ? De Commissie verwierpt dit voorstel, omdat het een pleonasme zou zijn na de woorden « met eigenlijke rechtspraak belast ».

De overige artikelen (95 tot 139) zijn zonder bespreking aangenomen.

* * *

Als slot van de bespreking werden enkele punten van algemene aard onderzocht. Een lid stelde de vraag of de herziening van de Nederlandse tekst ook dient te slaan op de aan herziening onderworpen artikelen. Na een korte gedachtenwisseling merkt de Commissie op dat de herziening van de Nederlandse tekst betrekking heeft op de *bestaande artikelen*; de nieuwe artikelen worden rechtstreeks in beide versies door de constituanten vastgelegd. Deze zal zich bij het vastleggen van de Nederlandse tekst kunnen laten leiden door de taalkundige beginselen die door de Commissie Van Dievoet vastgelegd werden.

Er ontstaat voorts een gedachtenwisseling nopens de wijze waarop de Kamer over de Nederlandse tekst zal moeten stemmen, ofwel door één enkele stemming over alle artikelen, ofwel door de stemming over elk artikel afzonderlijk. Enkele leden waren de mening toegedaan dat over elk artikel afzonderlijk moet gestemd worden. Ze waren van oordeel dat deze procedure een plechtig karakter zou verlenen aan de stemming over de authentieke Nederlandse versie van de grondwet. Andere leden waaronder uw verslaggever menen dat over de Nederlandse tekst van alle artikelen *globaal* moet gestemd worden. Immers indien men afzonderlijk over elk artikel stemt, zou men tot deze onlogische en onsamenhangende toestand kunnen komen, dat er een grondwettelijke meerderheid zou zijn voor de Nederlandse tekst van sommige artikelen, noch niet voor de Nederlandse tekst van sommige andere, zodat men niet over een volledige Nederlandse tekst zou beschikken. Vanzelfsprekend zou het recht van splitsing en amendement der artikelen moeten gehandhaafd blijven. De tekst zou dan voorafgegaan worden door de inleidende formule : « De Nederlandse tekst van de Grondwet is opgesteld als volgt : »

* * *

Artikel 140 (nieuw).

Uw verslaggever stelt de volgende tekst voor :

« De tekst van de Grondwet is gesteld in het Frans en in het Nederlands. Beide teksten zijn rechtsgeldig ».

Een lid doet opmerken dat de Nederlandse tekst van de Grondwet geen vertaling is, doch een originele versie uitmaakt. Hij stelt dus voor in de Nederlandse tekst van het

Art. 56bis 2° : Un membre demande s'il faut lire « twee derden » ou bien « twee derde ».

D'après van Dale, il faut employer « twee derde ».

Après avoir examiné la question, la Commission décide le maintien de « twee derden ».

L'art. 56bis est adopté, moyennant la modification précitée (voir art. 51).

Les art. 56ter à 93 sont adoptés (les articles 58 et 80 moyennant la modification mentionnée à l'art. 51).

Art. 94 : Une discussion s'engage au sujet de l'expression « geen met eigenlijke rechtspraak belast orgaan ». Ne convient-il pas d'employer le terme « rechtscollege » ? La Commission rejette cette suggestion, car ce terme constituerait un pléonasme, venant après les mots « met eigenlijke rechtspraak belast ».

Les autres articles (95 à 139) sont adoptés sans discussion.

* * *

En conclusion de la discussion, quelques points d'ordre général ont été examinés. Un membre demande si la révision du texte néerlandais se rapporte également aux articles soumis à révision. Après un bref échange de vues, la Commission estime que la révision du texte néerlandais se rapporte aux *articles existants*; pour les articles nouveaux, la Constituante établit directement les deux versions. Elle pourra s'inspirer, pour la rédaction du texte néerlandais, des principes linguistiques préconisés par la Commission Van Dievoet.

Ensuite, un échange de vues a lieu au sujet de la manière dont la Chambre sera appelée à voter sur le texte néerlandais : si elle le fera par un vote unique sur l'ensemble des articles ou par un vote sur chaque article séparément. Quelques membres ont estimé qu'il convenait de voter séparément sur chacun des articles. Ils ont estimé que cette procédure donnerait un caractère solennel au vote sur l'authenticité de la version néerlandaise de la Constitution. D'autres membres, parmi lesquels votre rapporteur, estiment qu'il y a lieu de voter *globalement* sur le texte néerlandais de tous les articles. Si l'on vote séparément sur chacun des articles, on pourrait aboutir à cette situation illogique et incohérente de recueillir la majorité constitutionnelle en faveur du texte néerlandais de certains articles et de ne pas la réunir pour le texte néerlandais de certains autres articles, de sorte qu'on ne disposerait pas d'un texte néerlandais complet. Il va sans dire que le droit de scinder et d'amender les articles doit être sauvegardé. Le texte serait alors précédé de la formule introductive : « Le texte néerlandais de la Constitution est rédigé comme suit : »

* * *

Article 140 (nouveau).

Votre rapporteur propose le texte suivant :

« Le texte de la Constitution est établi en français et en néerlandais. Les deux textes font foi ».

Un Commissaire fait remarquer que le texte néerlandais de la Constitution n'est pas une traduction, mais constitue une version originale. En conséquence, il propose de men-

eerste lid van het artikel eerst melding te maken van het Nederlands en pas daarna van het Frans.

« De tekst van de Grondwet is gesteld in het Nederlands en in het Frans ».

Deze formule is trouwens ook in de verklaring tot herziening gebruikt.

De Commissie betuigt haar instemming met deze redactie; het artikel 140 (nieuw) is goedgekeurd. Het wordt als bijlage II hierna afgedrukt.

De Verslaggever.

F. LEFERE.

De Voorzitter.

P. KRONACKER.

tionner d'abord le néerlandais, et puis le français, dans le texte néerlandais du premier alinéa de cet article.

« De tekst van de Grondwet is gesteld in het Nederlands en in het Frans. »

D'ailleurs, cette formule est également employée dans la déclaration de revision.

La Commission se rallie à cette proposition; l'article 140 (nouveau) est adopté. Il est repris à l'annexe II ci-après.

Le Rapporteur.

F. LEFERE.

Le Président.

P. KRONACKER.

Bijlage I.

Tekst aangenomen door de Commissie (1).

Enig artikel.

De Nederlandse tekst van de Grondwet luidt als volgt :

GRONDWET VAN BELGIE.**EERSTE TITEL.****Het grondgebied en zijn indelingen.****Eerste artikel.**
(7 september 1893.)

België is ingedeeld in provincies.

Deze provincies zijn : Antwerpen, Brabant, Henegouwen, Limburg, Luik, Luxemburg, Namen, Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen.

De wet kan, indien daartoe redenen zijn, het grondgebied indelen in een groter aantal provincies.

Voor de koloniën, overzeese bezittingen of protectoraten, die België kan verkrijgen, gelden bijzondere wetten. De Belgische troepen, voor hun verdediging bestemd, mogen alleen bij vrijwillige dienstneming worden aangeworven.

Art. 2.

De onderverdelingen van de provincies kunnen alleen door de wet worden vastgesteld.

Art. 3.

In de grenzen van het Rijk, van de provincies en van de gemeenten kan geen verandering of correctie worden aangebracht dan krachtens een wet.

TITEL II.**De Belgen en hun rechten.****Art. 4.**

De staat van Belg wordt verkregen, behouden en verloren volgens de regels bij de burgerlijke wet gesteld.

Deze Grondwet en de overige wetten op de politieke rechten bepalen welke, *benevens de staat van Belg, de vereisten zijn waaraan men moet voldoen om die rechten te kunnen uitoefenen.***Art. 5.**

Naturalisatie wordt verleend door de wetgevende macht.

Alleen grote naturalisatie stelt de vreemdeling met de Belg gelijk voor de uitoefening van de politieke rechten.

(1) De door de Commissie in de tekst van de Regeringscommissie aangebrachte wijzigingen zijn cursief gedrukt.

Annexe I.

Texte adopté par la Commission (1).

Article unique.

Le texte néerlandais de la Constitution est rédigé comme suit :

Art. 6.

Er is in de Staat geen onderscheid van standen.

De Belgen zijn gelijk voor de wet; zij alleen zijn tot de burgerlijke en militaire bedieningen benoembaar, behoudens de uitzonderingen die voor bijzondere gevallen door een wet kunnen worden gesteld.

Art. 7.

De vrijheid van de persoon is gewaarborgd.

Niemand kan worden vervolgd dan in de gevallen die de wet bepaalt en in de vorm die zij voorschrijft.

Niemand kan, behalve bij ontdekking op heterdaad, worden aangehouden dan krachtens een met redenen omkleed bevel van de rechter, dat moet worden betekend bij de aanhouding of uiterlijk binnen vierentwintig uren.

Art. 8.

Niemand kan tegen zijn wil worden afgetrokken van de rechter die de wet hem toekent.

Art. 9.

Geen straf kan worden ingevoerd of toegepast dan krachtens de wet.

Art. 10.

De woning is onschendbaar; geen huiszoeking kan plaats hebben dan in de gevallen die de wet bepaalt en in de vorm die zij voorschrijft.

Art. 11.

Niemand kan van zijn eigendom worden ontzet dan ten algemenen nutte, in de gevallen en op de wijze bij de wet bepaald en tegen billijke en voorafgaande schadeloosstelling.

Art. 12.

De straf van verbeurdverklaring der goederen kan niet worden ingevoerd.

Art. 13.

De burgerlijke dood is afgeschaft; hij kan niet opnieuw worden ingevoerd.

Art. 14.

De vrijheid van erediens, de vrije openbare uitoefening ervan, alsmede de vrijheid om op elk gebied zijn mening te uiten, zijn gewaarborgd, behoudens bestraffing van de misdrijven die ter gelegenheid van het gebruikmaken van die vrijheden worden gepleegd.

Art. 15.

Niemand kan worden gedwongen op enigerlei wijze deel te nemen aan handelingen en aan plechtigheden van een erediens of de rustdagen ervan te onderhouden.

(1) Les modifications apportées par la Commission au texte de la Commission gouvernementale, sont imprimées en italique.

Art. 16.

De Staat heeft niet het recht zich te bemoeien met de benoeming of de bevestiging der bedienaren van enige eredienst of hun te verbieden briefwisseling te houden met hun overheid en de akten van deze openbaar te maken, onverminderd, in laatstgenoemd geval, de gewone aansprakelijkheid inzake drukpers en openbaarmaking.

Het burgerlijk huwelijk moet altijd aan de huwelijksinzegening voorafgaan, behoudens de uitzonderingen door de wet te stellen, indien daartoe redenen zijn.

Art. 17.

Het onderwijs is vrij; elke preventieve maatregel is verboden; de bestraffing van de misdrijven wordt alleen door de wet geregeld.

Het openbaar onderwijs, op staatskosten gegeven, wordt eveneens door de wet geregeld.

Art. 18.

De drukpers is vrij; de censuur kan nooit worden ingevoerd; geen borgstelling kan worden geëist van de schrijvers, uitgevers of drukkers.

Wanneer de schrijver bekend is en zijn woonplaats in België heeft, kan de uitgever, de drukker of de verspreider niet worden vervolgd.

Art. 19.

De Belgen hebben het recht vreedzaam en ongewapend te vergaderen, mits zij zich gedragen naar de wetten, die het uitoefenen van dit recht kunnen regelen zonder het echter aan een voorafgaand verlot te onderwerpen.

Deze bepaling is niet van toepassing op bijeenkomsten in de open lucht, die ten volle aan de politiewetten onderworpen blijven.

Art. 20.

De Belgen hebben het recht van vereniging; dit recht kan niet aan enige preventieve maatregel worden onderworpen.

Art. 21.

Ieder heeft het recht verzoekschriften, door een of meer personen ondertekend, bij de openbare overheden in te dienen.

Alleen de gestelde overheden hebben het recht verzoekschriften in gemeenschappelijke naam in te dienen.

Art. 22.

Het briefgeheim is onschendbaar.

De wet bepaalt welke agenten verantwoordelijk zijn voor de schending van het geheim der aan de post toevertrouwde brieven.

Art. 23.

Het gebruik van de in België gesproken talen is vrij; het kan niet worden geregeld dan door de wet en alleen voor handelingen van het openbaar gezag en voor gerechtszaken.

Art. 24.

Geen voorafgaand verlot is nodig om vervolgingen in te stellen tegen openbare ambtenaren wegens daden van hun bestuur, behoudens wat ten opzichte van de ministers is bepaald.

TITEL III.

De machten.

Art. 25.

Alle machten gaan uit van de Natie.

Zij worden uitgeoefend op de wijze bij de Grondwet bepaald.

Art. 26.

De wetgevende macht wordt gezamenlijk uitgeoefend door de Koning, de Kamer van Volksvertegenwoordigers en de Senaat.

Art. 27.

(15 oktober 1921.)

Het recht van initiatief behoort aan elk van de drie takken der wetgevende macht.

Art. 28.

Alleen de wetgevende macht kan een authentieke uitlegging van de wetten geven.

Art. 29.

De uitvoerende macht, zoals zij door de Grondwet is geregeld, berust bij de Koning.

Art. 30.

De rechterlijke macht wordt uitgeoefend door de hoven en rechtbanken.

De arresten en vonnissen worden in naam des Konings ten uitvoer gelegd.

Art. 31.

De uitsluitend gemeentelijke of provinciale belangen worden door de gemeenteraden of de provincieraden geregeld, volgens de beginselen bij de Grondwet vastgesteld.

EERSTE HOOFDSTUK.

De Kamers.

Art. 32.

De leden van beide Kamers vertegenwoordigen de Natie, en niet enkel de provincie of de onderverdeling van een provincie die hen heeft benoemd.

Art. 33.

De vergaderingen van de Kamers zijn openbaar.

Elke Kamer vergadert evenwel met gesloten deuren, op verlangen van haar voorzitter of van tien leden.

Zij beslist daarna, bij volstreekte meerderheid, of de vergadering in het openbaar zal worden hervat tot behandeling van hetzelfde onderwerp.

Art. 34.

Elke Kamer onderzoekt de geloofsbrieven van haar leden en beslist de geschillen die hieromtrent rijzen.

Art. 35.

Men kan niet tegelijk lid van beide Kamers zijn.

Art. 36.

(7 september 1893.)

Een lid van een van beide Kamers dat door de regering wordt benoemd tot een ander bezoldigd ambt dan dat van minister en de benoeming aanneemt, houdt onmiddellijk op zitting te hebben en treedt niet weder in functie dan krachtens een nieuwe verkiezing.

Art. 37.

Bij iedere zitting benoemt elke Kamer haar voorzitter, haar ondervoorzitters en stelt haar bureau samen.

Art. 38.

Elk besluit wordt bij volstrekte meerderheid van stemmen genomen, behoudens hetgeen door de reglementen der Kamers zal worden bepaald *met betrekking tot verkiezingen en voordrachten*.

Bij staking van stemmen is het behandelde voorstel verworpen.

Geen van beide Kamers kan een besluit nemen, indien niet de meerderheid van haar leden tegenwoordig is.

Art. 39.

De stemmingen geschieden mondeling of bij zitten en opstaan; over de wetten in hun geheel wordt altijd bij naamafroeping en mondeling gestemd. Verkiezingen en voordrachten van kandidaten geschieden bij geheime stemming.

Art. 40.

Elke Kamer heeft het recht van onderzoek.

Art. 41.

Een wetsontwerp kan door een van de Kamers eerst worden aangenomen nadat daarover artikelsgewijs gestemd is.

Art. 42.

De Kamers hebben het recht de artikelen en de voorgestelde amendementen te wijzigen en te splitsen.

Art. 43.

Het is verboden in persoon aan de Kamers verzoekschriften aan te bieden.

Elke Kamer heeft het recht de bij haar ingediende verzoekschriften naar de ministers te verwijzen. De ministers zijn verplicht omtrent de inhoud uitleg te verstrekken, zo dikwijls als de Kamer het vordert.

Art. 44.

Geen lid van een van beide Kamers kan worden vervolgd of aan enig onderzoek onderworpen naar aanleiding van een mening of een stem, in de uitoefening van zijn functie uitgebracht.

Art. 45.

Geen lid van een van beide Kamers kan *tijdens de zitting*, behalve bij ontdekking op heterdaad, in strafzaken

worden vervolgd of aangehouden dan met verlof van de Kamer waarvan hij deel uitmaakt.

Lijfswang kan, *tijdens de zitting*, tegen een lid van een van beide Kamers niet worden uitgeoefend dan met zodanig verlof.

De hechtenis of de vervolging van een lid van een van beide Kamers wordt tijdens de zitting en voor haar gehele duur geschorst, indien de Kamer het vordert.

Art. 46.

Elke Kamer bepaalt, in haar reglement, de wijze waarop zij haar bevoegdheden uitoefent.

EERSTE AFDELING.

De Kamer van Volksvertegenwoordigers.

Art. 47.

(7 februari 1921.)

De afgevaardigden ter Kamer van Volksvertegenwoordigers worden rechtstreeks gekozen door de burgers die volle 21 jaar oud zijn, die sinds ten minste zes maanden hun woonplaats hebben in dezelfde gemeente en niet verkeren in een der gevallen van uitsluiting bij de wet bepaald.

Ieder kiezer heeft slechts recht op één stem.

Een wet kan, onder dezelfde voorwaarden, kiesrecht verlenen aan de vrouwen. Die wet moet ten minste twee derden van de stemmen verkrijgen.

Art. 48.

(15 november 1920.)

De samenstelling van de kiescolleges wordt, voor elke provincie, door de wet geregeld.

De verkiezingen geschieden volgens het stelsel van evenredige vertegenwoordiging dat door de wet wordt vastgesteld.

De stemming is verplicht en geheim. Zij heeft plaats in de gemeente, behoudens de bij de wet te stellen uitzonderingen.

Art. 49.

De kieswet stelt het getal van de afgevaardigden vast naar de bevolking; dit getal mag de verhouding van één afgevaardigde voor elke 40.000 inwoners niet te boven gaan. Zij bepaalt eveneens de voorwaarden waaraan men moet voldoen om kiezer te kunnen zijn, alsmede de gang van de verkiezingsverrichtingen.

Art. 50.

(15 november 1920.)

Om verkiesbaar te zijn moet men :

1° Belg zijn door geboorte of grote naturalisatie hebben verkregen;

2° Het genot hebben van de burgerlijke en politieke rechten;

3° De volle leeftijd van 25 jaar hebben bereikt;

4° Zijn woonplaats hebben in België.

Geen andere voorwaarde tot verkiesbaarheid kan worden vereist.

Art. 51
(15 oktober 1921.)

De leden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers worden gekozen voor vier jaar.

De Kamer wordt om de vier jaar vernieuwd.

Art. 52.
(15 november 1920.)

Ieder lid van de Kamer van Volksvertegenwoordigers geniet een jaarlijkse vergoeding van 12.000 frank.

Bovendien heeft hij vrij verkeer op alle verkeerswegen door de Staat geëxploiteerd of in concessie gegeven.

De wet bepaalt van welke vervoermiddelen, buiten de hierboven vermelde wegen, de volksvertegenwoordigers kosteloos gebruik mogen maken.

Aan de voorzitter van de Kamer van Volksvertegenwoordigers kan een jaarlijkse vergoeding worden toegekend, aan te rekenen op de dotatie bestemd voor de dekking der uitgaven van deze vergadering.

De Kamer bepaalt het bedrag dat van de vergoeding mag worden ingehouden als bijdrage in de lijfrente- of pensioenkassen, waarvan zij de oprichting wenselijk acht.

AFDELING II.

De Senaat.

Art. 53.
(15 oktober 1921.)

De Senaat is samengesteld:

1° Uit leden, overeenkomstig artikel 47 gekozen naar de bevolking van elke provincie. De bepalingen van artikel 48 zijn van toepassing op de verkiezing van deze senatoren;

2° Uit leden, door de provincieraden gekozen naar verhouding van één senator voor elke 200.000 inwoners. Elk overschot van ten minste 125.000 inwoners geeft recht op een senator meer. Evenwel benoemt elke provincieraad ten minste drie senatoren;

3° Uit leden door de Senaat gekozen, in aantal gelijk aan de helft van het getal der senatoren die door de provincieraden zijn gekozen. Is dit een oneven getal, dan wordt het met een eenheid vermeerderd.

Deze leden worden benoemd door de senatoren die bij toepassing van de n^{rs} 1° en 2° van dit artikel zijn gekozen.

De verkiezing van de senatoren, te kiezen bij toepassing van de n^{rs} 2° en 3°, geschiedt volgens het stelsel van evenredige vertegenwoordiging dat door de wet wordt vastgesteld.

Art. 54.
(7 september 1893.)

Het getal van de senatoren die rechtstreeks door het kiezerskorps worden gekozen, is gelijk aan de helft van het getal der leden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

Art. 55.
(15 oktober 1921.)

De senatoren worden gekozen voor vier jaar. De Senaat wordt om de vier jaar geheel vernieuwd.

Art. 56.
(15 oktober 1921.)

Om tot senator gekozen te kunnen worden moet men:

1° Belg zijn door geboorte of grote naturalisatie hebben verkregen;

2° Het genot hebben van de burgerlijke en politieke rechten;

3° Zijn woonplaats hebben in België;

4° Ten minste veertig jaar oud zijn.

Art. 56bis.
(15 oktober 1921.)

Om tot senator gekozen te kunnen worden bij toepassing van n° 1° van artikel 53, moet men bovendien behoren tot een van de volgende categorieën:

1° Ministers, gewezen ministers en ministers van Staat;

2° Leden en gewezen leden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers en van de Senaat;

3° Houders van een eindexamen, uitgereikt door een der inrichtingen voor hoger onderwijs waarvan de lijst door de wet wordt vastgesteld;

4° Gewezen hogere officieren van het leger en van de marine;

5° Leden-titularissen en gewezen-titularissen der rechtbanken van koophandel die ten minste tweemaal met een mandaat werden bekleed;

6° Zij die, gedurende ten minste tien jaar, het ambt hebben bekleed van bedienaar van een der eredienssten waarvan de leden een wedde genieten ten laste van de Staat;

7° Werkende leden en gewezen werkende leden van een der koninklijke academies en hoogleraren en gewezen hoogleraren aan een der inrichtingen voor hoger onderwijs waarvan de lijst door de wet wordt vastgesteld;

8° Gewezen provinciegouverneurs; leden en gewezen leden van bestendige deputatie; gewezen arrondissements-commissarissen;

9° Leden en gewezen leden van provincieraden die ten minste tweemaal met een mandaat werden bekleed;

10° Burgemeesters en gewezen burgemeesters, schepenen en gewezen schepenen van gemeenten-arrondissements-hoofdplaatsen en van gemeenten met meer dan 4.000 inwoners;

11° Gewezen gouverneurs-generaal en vice-gouverneurs-generaal van Belgisch-Kongo; leden en gewezen leden van de Koloniale Raad;

12° Gewezen directeurs-generaal, gewezen directeurs en gewezen inspecteurs-generaal bij de onderscheiden ministeries;

13° Eigenaars en vruchtgebruikers van in België gelegen onroerende goederen waarvan het kadastraal inkomen ten minste 12.000 frank bedraagt; belastingplichtigen die elk jaar aan de Staatskas ten minste 3.000 frank aan directe belastingen betalen;

14° Zij die, als afgevaardigde-beheerder, als bestuurder of in een soortgelijke hoedanigheid, gedurende vijf jaar de leiding hebben gehad van het dagelijks bestuur van een Belgische handelsvennootschap op aandelen waarvan het gestorte kapitaal ten minste een miljoen frank bedraagt;

15° Hoofden van nijverheidsondernemingen waarin voortdurend ten minste 100 werklieden arbeiden, en van landbouwbedrijven van ten minste 50 hectaren;

16° Zij die, als bestuurder-zaakvoerder of in een soortgelijke hoedanigheid, gedurende drie jaar de leiding hebben gehad van het dagelijks bestuur van een Belgische coöperatieve vennootschap tellende, sinds vijf jaar, ten minste 500 leden;

17° Zij die, als werkende leden, gedurende vijf jaar het ambt hebben vervuld van voorzitter of secretaris van een mutualiteit of van een mutualiteitsverband tellende, sinds vijf jaar, ten minste 1.000 leden;

18° Zij die, als werkende leden, gedurende vijf jaar, het ambt hebben vervuld van voorzitter of secretaris van een beroeps-, nijverheids- of landbouwvereniging tellende, sinds vijf jaar, ten minste 500 leden;

19° Zij die, gedurende vijf jaar, het ambt hebben vervuld van voorzitter van een kamer van koophandel of van nijverheid tellende, sinds vijf jaar, ten minste 300 leden;

20° Leden van raden van nijverheid en arbeid, van provinciale landbouwcommissies, van werkrechtshaden, die ten minste tweemaal met een mandaat werden bekleed;

21° Door verkiezing aangestelde leden van een der raden van advies opgericht bij de ministeriële departementen.

Nieuwe categorieën van verkiesbare personen kunnen door een wet worden ingevoerd; die wet moet ten minste twee derden van de stemmen verkrijgen.

Art. 56ter.
(15 oktober 1921.)

De door de provincieraden gekozen senatoren mogen niet behoren tot de vergadering die hen kiest, noch daarvan deel hebben uitgemaakt gedurende het jaar van de verkiezing of gedurende de twee vorige jaren.

Art. 56quater.
(15 oktober 1921.)

In geval van ontbinding van de Senaat kan de Koning de provincieraden ontbinden.

Het ontbindingsbesluit bevat oproeping van de provincieraadskiezers binnen veertig dagen en bijeenroeping van de provincieraden binnen twee maanden.

Art. 57.
(15 oktober 1921.)

De senatoren genieten geen wedde.

Zij hebben evenwel recht op vergoeding in hun onkosten; die vergoeding is vastgesteld op vierduizend frank per jaar.

Bovendien hebben zij vrij verkeer op alle verkeerswegen door de Staat geëxploiteerd of in concessie gegeven.

De wet bepaalt van welke vervoermiddelen, buiten de hierboven vermelde wegen, zij kosteloos gebruik mogen maken.

Art. 58.
(7 september 1893.)

De zonen van de Koning of, indien er geen zijn, de Belgische prins van de tot regeren gerechtigde tak van het koninklijk stamhuis, zijn van rechtswege senator op de leeftijd van 18 jaar. Zij zijn eerst stemgerechtigd op de leeftijd van 25 jaar.

Art. 59.

Elke vergadering van de Senaat die mocht worden gehouden buiten het tijdperk der zitting van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, is van rechtswege nietig.

HOOFDSTUK II.

De Koning en de ministers.

EERSTE AFDELING.

De Koning.

Art. 60.
(7 september 1893.)

De grondwettelijke macht van de Koning gaat bij erfopvolging over op de natuurlijke en wettige nakomelingschap, in de rechte lijn, van Z. M. Leopold Joris Christiaan Frederik van Saksen-Coburg, van man op man, volgens eerstgeboorterecht en met altyddurende uitsluiting van de vrouwen en van hun nakomelingschap.

De prins die huwt zonder toestemming van de Koning of van hen die, bij gebreke van de Koning, zijn macht uitoefenen in de bij de Grondwet bepaalde gevallen, verliest zijn recht op de kroon.

Hij kan echter in zijn recht worden hersteld door de Koning of door hen die, bij gebreke van de Koning, zijn macht uitoefenen in de bij de Grondwet bepaalde gevallen, doch alleen met instemming van beide Kamers.

Art. 61.
(7 september 1893.)

Bij gebreke van mannelijke nakomelingschap van Z. M. Leopold Joris Christiaan Frederik van Saksen-Coburg, kan de Koning zijn opvolger benoemen, mits de Kamers daarmee instemmen op de wijze als in het volgende artikel is voorgeschreven.

Indien geen opvolger op deze wijze is benoemd, is de troon onbezet.

Art. 62.

De Koning kan niet tegelijk hoofd van een andere Staat zijn zonder instemming van beide kamers.

Geen van beide Kamers kan hierover beraadslagen, wanneer niet ten minste twee derden van haar leden tegenwoordig zijn, en het besluit is alleen dan aangenomen, indien het ten minste twee derden van de uitgebrachte stemmen heeft verkregen.

Art. 63.

De persoon des Konings is onschendbaar; zijn ministers zijn verantwoordelijk.

Art. 64.

Geen akte van de Koning kan gevolg hebben, wanneer zij niet medeondertekend is door een minister, die daardoor alleen reeds, ervoor verantwoordelijk wordt.

Art. 65.

De Koning benoemt en ontslaat zijn ministers.

Art. 66.

Hij verleent de graden in het leger.

Hij benoemt de ambtenaren bij het algemeen bestuur en bij de buitenlandse betrekkingen, behoudens de door de wetten gestelde uitzonderingen.

Andere ambtenaren benoemt hij alleen krachtens een uitdrukkelijke wetsbepaling.

Art. 67.

Hij maakt de verordeningen en neemt de besluiten die voor de uitvoering van de wetten nodig zijn, zonder ooit de wetten zelf te mogen schorsen of vrijstelling van hun uitvoering te mogen verlenen.

Art. 68.

De Koning voert het bevel over land- en zeemacht, verklaart de oorlog, sluit de vredes-, verbonds- en handelsverdragen. Hij geeft daarvan kennis aan de Kamers, zodra het belang en de veiligheid van de Staat het toelaten, onder toevoeging van de passende mededelingen.

De handelsverdragen en de verdragen die de Staat zouden kunnen bezwaren of Belgen persoonlijk zouden kunnen binden, hebben eerst gevolg nadat zij de instemming van de Kamers hebben verkregen.

Geen afstand, geen ruiling, geen toevoeging van grondgebied kan plaats hebben dan krachtens een wet. In geen geval kunnen de geheime artikelen van een verdrag de openbare artikelen teniet doen.

Art. 69.

De Koning bekrachtigt de wetten en kondigt ze af.

Art. 70.

De Kamers komen van rechtswege bijeen ieder jaar, de tweede dinsdag van november, *behalve wanneer* zij door de Koning reeds voordien zijn bijengeroepen.

De Kamers moeten ieder jaar ten minste veertig dagen in zitting blijven.

De zitting wordt door de Koning gesloten.

De Koning heeft het recht de Kamers in buitengewone zitting bijeen te roepen.

Art. 71.

De Koning heeft het recht de Kamers, beide samen of elk afzonderlijk, te ontbinden. Het ontbindingsbesluit bevat oproeping van de kiezers binnen veertig dagen en bijeenroeping van de Kamers binnen twee maanden.

Art. 72.

De Koning kan de Kamers verdagen. Evenwel mag de verdaging, zonder instemming van de Kamers, de termijn van een maand niet overschrijden, noch gedurende een zelfde zitting worden herhaald.

Art. 73.

Hij heeft het recht de door de rechters uitgesproken straffen kwijt te schelden of te verminderen, behoudens hetgeen ten aanzien van de ministers is bepaald.

Art. 74.

Hij heeft het recht munt te slaan, ter uitvoering van de wet.

Art. 75.

Hij heeft het recht adeldom te verlenen, zonder ooit enig voorrecht daaraan te mogen verbinden.

Art. 76.

Hij verleent de militaire orden, met inachtneming van wat de wet daaromtrent voorschrijft.

Art. 77.

De civiele lijst wordt door de wet vastgesteld voor de duur van de regering van elke Koning.

Art. 78.

De Koning heeft geen andere macht dan die welke de Grondwet en de bijzondere wetten, krachtens de Grondwet zelf uitgevaardigd, hem uitdrukkelijk toekennen.

Art. 79.

Bij overlijden van de Koning komen de Kamers zonder bijeenroeping samen, uiterlijk de tiende dag na die van het overlijden. Indien de Kamers tevoren ontbonden zijn en het *ontbindingsbesluit bijeenroeping bevat* tegen een later tijdstip dan de tiende dag, treden de oude Kamers opnieuw in functie, totdat de Kamers die hun plaats moeten innemen, bijeenkomen.

Is slechts één Kamer ontbonden, dan wordt ten aanzien van die Kamer op gelijke wijze gehandeld.

Te rekenen van het overlijden van de Koning en tot de eedaflegging van zijn troonopvolger of van de Regent, wordt de *grondwettelijke macht* van de Koning in naam van het Belgische volk *uitgeoefend* door de in raad verenigde ministers en onder hun verantwoordelijkheid.

Art. 80.

De Koning is meerderjarig op de volle leeftijd van achttien jaar.

Hij neemt eerst bezit van de troon nadat hij, in een vergadering der *verenigde Kamers* de volgende eed plechtig heeft afgelegd :

« Ik zweer dat ik de Grondwet en de wetten van het Belgische volk zal naleven, 's Lands onafhankelijkheid handhaven en het grondgebied ongeschonden bewaren. »

Art. 81.

Indien, bij overlijden van de Koning, zijn opvolger minderjarig is, komen beide Kamers in verenigde vergadering bijeen, ten einde in het regentschap en in de voogdij te voorzien.

Art. 82.

Indien de Koning in de onmogelijkheid verkeert te regeren, roepen de ministers, na deze onmogelijkheid te hebben laten vaststellen, de Kamers dadelijk bijeen. Door de verenigde Kamers wordt in de voogdij en in het regentschap voorzien.

Art. 83.

Het regentschap mag slechts aan één persoon worden opgedragen.

De Regent treedt eerst in functie nadat hij de *bij artikel 80* voorgeschreven eed heeft afgelegd.

Art. 84.

Gedurende een regentschap kan geen verandering in de Grondwet worden aangebracht.

Art. 85.

Ingeval de troon onbezet is, voorzien de Kamers, *samen* beraadslagend, voorlopig in het regentschap, totdat de geheel vernieuwde Kamers bijeenkomen; deze bijeenkomst heeft plaats *uiterlijk* binnen twee maanden. De nieuwe Kamers, *samen* beraadslagend, voorzien voorgoed in het bezetten van de troon.

AFDELING II.

De ministers.

Art. 86.

Niemand kan minister zijn dan indien hij Belg is door geboorte of grote naturalisatie heeft verkregen.

Art. 87.

Geen lid van de koninklijke familie kan minister zijn.

Art. 88.

De ministers zijn in de ene of in de andere Kamer alleen dan stemgerechtigd, indien zij er lid van zijn.

Zij hebben zitting in elke Kamer en het woord moet hun worden verleend wanneer zij het vragen.

De Kamers kunnen de aanwezigheid van de ministers vorderen.

Art. 89.

In geen geval kan een mondeling of schriftelijk bevel van de Koning een minister van zijn verantwoordelijkheid ontheffen.

Art. 90.

De Kamer van Volksvertegenwoordigers heeft het recht ministers in beschuldiging te stellen en *hen* te brengen voor het Hof van Cassatie; dit alleen is bevoegd om *hen* te berechten, in verenigde kamers, behoudens hetgeen de wet zal bepalen *betreffende* het instellen van de burgerlijke rechtsvordering door de benadeelde partij en *betreffende* misdaden en wanbedrijven die door ministers buiten de uitoefening van hun ambt mochten zijn gepleegd.

Een wet zal bepalen *in welke gevallen* de ministers verantwoordelijk zijn, *welke straffen* hun worden opgelegd, en op *welke wijze* tegen hen in rechte wordt opgetreden, zowel bij inbeschuldigingstelling door de Kamer van Volksvertegenwoordigers als bij vervolging door de benadeelde partijen.

Art. 91.

De Koning kan aan een door het Hof van Cassatie veroordeelde minister geen genade verlenen dan op verzoek van een van beide Kamers.

HOOFDSTUK III.

De rechterlijke macht.

Art. 92.

Geschillen over burgerlijke rechten behoren bij uitsluiting tot de bevoegdheid van de rechtbanken.

Art. 93.

Geschillen over politieke rechten behoren tot de bevoegdheid van de rechtbanken, behoudens de bij de wet gestelde uitzonderingen.

Art. 94.

Geen rechtbank, geen met eigenlijke rechtspraak belast orgaan kan worden ingesteld dan krachtens een wet. Geen buitengewone rechtbanken of commissies kunnen, onder welke benaming ook, in het leven worden geroepen.

Art. 95.

Er bestaat voor geheel België een Hof van Cassatie. Dit Hof treedt niet in de beoordeling van de zaken zelf, behalve bij het berechten van ministers.

Art. 96.

De terechtzittingen van de rechtbanken zijn openbaar, tenzij de openbaarheid gevaar oplevert voor de orde of de goede zeden; in dit geval wordt zulks door de rechtbank bij vonnis verklaard.

Inzake politieke misdrijven en drukpersmisdrijven kan het sluiten der deuren niet dan met algemene stemmen worden uitgesproken.

Art. 97.

Elk vonnis is met redenen omkleed. Het wordt in openbare terechtzitting uitgesproken.

Art. 98.

De jury wordt ingesteld voor alle criminele zaken, alsmede voor politieke misdrijven en drukpersmisdrijven.

Art. 99.

De vrederechters en de rechters in de rechtbanken worden rechtstreeks door de Koning benoemd.

De raadsheren in de hoven van beroep en de voorzitters en ondervoorzitters der rechtbanken van eerste aanleg binnen hun rechtsgebied, worden door de Koning benoemd uit twee lijsten van twee kandidaten, de ene door die hoven, de andere door de provincieraden voorgelegd.

De raadsheren in het Hof van Cassatie worden door de Koning benoemd uit twee lijsten van twee kandidaten, de ene door de Senaat, de andere door het Hof van Cassatie voorgelegd.

In beide gevallen mogen de op één lijst voorgedragen kandidaten ook op de andere worden voorgedragen.

Alle voordrachten worden openbaar gemaakt ten minste vijftien dagen voor de benoeming.

De hoven kiezen uit hun leden hun voorzitters en ondervoorzitters.

Art. 100.

De rechters worden voor hun leven benoemd.

Geen rechter kan uit zijn ambt worden ontzet of worden geschorst dan door een vonnis.

De overplaatsing van een rechter kan niet geschieden dan door een nieuwe benoeming en met zijn toestemming.

Art. 101.

De Koning benoemt en ontslaat de ambtenaren van het openbaar ministerie bij de hoven en rechtbanken.

Art. 102.

De wedden van de leden der rechterlijke orde worden door de wet vastgesteld.

Art. 103.

Geen rechter mag van de regering bezoldigde ambten aanvaarden, tenzij hij die onbezoldigd uitoefent en behoudens de gevallen van onverenigbaarheid bij de wet bepaald.

Art. 104.

Er zijn in België drie hoven van beroep. De wet bepaalt hun rechtsgebied en de plaatsen waar zij zijn gevestigd.

Art. 105.

De inrichting van de militaire rechtbanken, hun bevoegdheid, de rechten en verplichtingen van de leden van deze rechtbanken, alsmede de duur van hun ambt worden door bijzondere wetten geregeld.

Er zijn rechtbanken van koophandel in de plaatsen die de wet aanwijst. Zij regelt hun inrichting, hun bevoegdheid, alsmede de wijze van benoeming en de duur van het ambt van hun leden.

Art. 106.

Het Hof van Cassatie doet uitspraak over conflicten van attributie, op de wijze bij de wet geregeld.

Art. 107.

De hoven en rechtbanken passen de algemene, provinciale en plaatselijke besluiten en verordeningen alleen toe in zover zij met de wetten overeenstemmen.

HOOFDSTUK IV.

De provinciale en gemeentelijke instellingen.

Art. 108.

(24 augustus 1921.)

De provinciale en gemeentelijke instellingen worden door wetten geregeld.

Die wetten verzekeren de toepassing van de volgende beginselen :

1° De rechtstreekse verkiezing, behoudens de uitzonderingen die door de wet kunnen worden gesteld ten aanzien van de hoofden der gemeentebesturen en van de commissarissen der regering bij de provincieraden;

2° De bevoegdheid van de provincieraden *en van de gemeenteraden* voor alles wat van provinciaal en van gemeentelijk belang is, behoudens goedkeuring van hun handelingen, in de gevallen en op de wijze bij de wet bepaald.

Verscheidene provincies of verscheidene gemeenten mogen zich met elkaar verstaan of zich verenigen, onder de voorwaarden en op de wijze door de wet te bepalen, om zaken van provinciaal belang of van gemeentelijk belang gemeenschappelijk te regelen en te beheren. Evenwel kan aan verscheidene provincieraden of aan verscheidene gemeenteraden niet worden toegestaan *samen* te beraadslagen;

3° De openbaarheid van de vergaderingen der provincieraden en gemeenteraden binnen de bij de wet gestelde grenzen;

4° De openbaarheid van de begrotingen en van de rekeningen;

5° Het optreden van de Koning of van de wetgevende macht om te beletten dat de provincieraden en gemeenteraden hun bevoegdheid *te buiten gaan* en het algemeen belang schaden.

Art. 109.

Het opmaken van de akten van de burgerlijke stand en het houden van de registers behoren bij uitsluiting tot de bevoegdheid van de gemeentelijke overheid.

TITEL IV.

De financiën.

Art. 110.

Geen *belasting* ten behoeve van de Staat *kan* worden ingevoerd dan door een wet.

Geen provinciale *last* of *belasting kan* worden ingevoerd dan met toestemming van de provincieraad.

Geen gemeentelijke *last* of *belasting kan* worden ingevoerd dan met toestemming van de gemeenteraad.

De wet bepaalt, ten aanzien van de provinciale en de gemeentelijke belastingen, de uitzonderingen waarvan de noodzakelijkheid uit de ondervinding zal blijken.

Art. 111.

De belastingen ten behoeve van de Staat worden jaarlijks gestemd.

De wetten die ze invoeren, zijn slechts voor één jaar van kracht, indien zij niet worden vernieuwd.

Art. 112.

Inzake belastingen kunnen geen voorrechten worden ingevoerd.

Geen vrijstelling of vermindering van belasting kan worden ingevoerd dan door een wet.

Art. 113.

Behalve in de gevallen door de wet uitdrukkelijk uitgezonderd, kan van de burgers geen retributie worden gevorderd dan alleen als belasting ten behoeve van de Staat, de provincie of de gemeente. *Inzake polders en wateringen*, wordt niets gewijzigd aan de thans bestaande regeling die onderworpen blijft aan de gewone wetgeving.

Art. 114.

Geen pensioen, geen gift ten laste van *de Staatskas* kan worden toegekend dan krachtens een wet.

Art. 115.

Elk jaar wordt door de Kamers de eindrekening vastgesteld en de begroting gestemd.

Alle staatsontvangsten en -uitgaven *moeten* op de begroting en in de rekeningen *worden* gebracht.

Art. 116.

De leden van het Rekenhof worden door de Kamer van Volksvertegenwoordigers benoemd, voor de tijd bij de wet bepaald.

Dit Hof is belast met het nazien en het verevenen der rekeningen van het algemeen bestuur en van allen die tegenover de Staatskas rekenplichtig zijn. Het waakt ervoor dat geen artikel van de uitgaven der begroting wordt overschreden en dat geen overschrijving plaats heeft. Het stelt de rekeningen der verschillende besturen van de Staat vast en is ermee belast te dien einde alle nodige inlichtingen en bewijsstukken te verzamelen. De algemene staatsrekening wordt aan de Kamers onderworpen met de opmerkingen van het Rekenhof.

Dit Hof wordt door een wet ingericht.

Art. 117.

De wedden en pensioenen van de bedienaren der erediensdiensten komen ten laste van de Staat; de daartoe vereiste bedragen worden jaarlijks op de begroting uitgetrokken.

TITEL V.

De gewapende macht.

Art. 118.

De wet bepaalt op welke wijze het leger wordt aangevoerd. Zij regelt eveneens de bevordering, de rechten en de verplichtingen van de militairen.

Art. 119.

Het legercontingent wordt jaarlijks gestemd. De wet die het vaststelt, is slechts voor één jaar van kracht, indien zij niet wordt vernieuwd.

Art. 120.

De inrichting en de bevoegdheid van de Rijkswacht worden door een wet geregeld.

Art. 121.

Vreemde troepen mogen niet dan krachtens een wet tot de dienst van de Staat worden toegelaten, het grondgebied bezetten of er doorheen trekken.

Art. 122.

(24 augustus 1921.)

De inrichting van een burgerwacht wordt in voorkomend geval door de wet geregeld.

Art. 123.

(Opgeheven 24 augustus 1921.)

Art. 124.

Militairen kunnen niet van hun graden, ererechten en pensioenen worden ontzet dan op de wijze bij de wet bepaald.

TITEL VI.

Algemene bepalingen.

Art. 125.

De Belgische Natie kiest als kleuren rood, geel en zwart, en als rijkswapen de Belgische Leeuw met de kenspreuk EENDRACHT MAAKT MACHT.

Art. 126.

De stad Brussel is de hoofdstad van België en de zetel van de Regering.

Art. 127.

Geen eed kan worden opgelegd dan krachtens de wet. Deze stelt de formule vast.

Art. 128.

Ieder vreemdeling die zich op het grondgebied van België bevindt, geniet de bescherming verleend aan personen en aan goederen, behoudens de bij de wet gestelde uitzonderingen.

Art. 129.

Geen wet, geen besluit of verordening van algemeen, provinciaal of gemeentelijk bestuur is verbindend dan na te zijn bekendgemaakt in de vorm bij de wet bepaald.

Art. 130.

De Grondwet kan noch geheel, noch ten dele worden geschorst.

TITEL VII.

Herziening van de Grondwet.

Art. 131.

De wetgevende macht heeft het recht te verklaren dat er redenen zijn tot herziening van zodanige grondwettelijke bepaling als zij aanwijst.

Na deze verklaring zijn beide Kamers van rechtswege ontbonden.

Twee nieuwe Kamers worden overeenkomstig artikel 71 bijeengeroepen.

Deze Kamers beslissen, in overeenstemming met de Koning, over de punten die aan herziening zijn onderworpen.

In dit geval mogen de Kamers niet beraadslagen wanneer niet ten minste twee derden van de leden waaruit elke Kamer bestaat, tegenwoordig zijn; en een verandering is alleen dan aangenomen, indien zij tenminste twee derden van de stemmen heeft verkregen.

TITEL VIII.

Overgangsbepalingen.

Art. 132.

Bij de eerste keuze van het Staatshoofd mag van de eerste bepaling van artikel 80 worden afgeweken.

Art. 133.

De vreemdelingen die in België waren gevestigd vóór 1 januari 1814 en er hun woonplaats hebben behouden, worden beschouwd als Belgen door geboorte, mits zij verklaren dat zij het door deze bepaling toegekende voordeel wenssen te genieten.

De verklaring moet worden afgelegd binnen zes maanden te rekenen van de dag waarop deze Grondwet verbindend wordt, indien zij meerderjarig zijn, en binnen het jaar na hun meerderjarigheid, indien zij minderjarig zijn.

Bedoelde verklaring moet geschieden voor de overheid van de provincie *waarin* zij hun woonplaats hebben.

Zij wordt gedaan in persoon of door een gemachtigde, houder van een bijzondere en authentieke volmacht.

Art. 134.

Totdat de wet erin zal hebben voorzien, heeft de Kamer van Volksvertegenwoordigers een discretionaire macht om een minister in beschuldiging te stellen, en het Hof van Cassatie om hem te berechten, met karakterisering van het misdrijf en bepaling van de straf.

De straf mag echter niet zwaarder zijn dan opsluiting, behalve in de gevallen door de strafwetten uitdrukkelijk bepaald.

Art. 135.

Het personeel van de hoven en de rechtbanken blijft in functie zoals het thans bestaat, totdat een wet hierin zal hebben voorzien.

Die wet moet gedurende de eerste zitting *van de Kamers* worden ingevoerd.

Art. 136.

Een wet, gedurende dezelfde zitting in te voeren, zal bepalen op welke wijze de leden van het Hof van Cassatie voor de eerste maal worden benoemd.

Art. 137.

De Grondwet van 24 augustus 1815 alsmede de provinciale en de plaatselijke statuten zijn afgeschaft. De provinciale en de plaatselijke overheden behouden echter hun bevoegdheden totdat de wet hierin op andere wijze zal hebben voorzien.

Art. 138.

Met ingang van de dag waarop de Grondwet uitvoerbaar wordt, zijn alle daarmee strijdige wetten, decreten, besluiten, reglementen en andere akten opgeheven.

Aanvullende bepalingen.

Art. 139.

Het Nationaal Congres verklaart dat de volgende zaken door afzonderlijke wetten, en wel binnen de kortst mogelijke tijd, dienen te worden geregeld :

- 1° De drukpers;
- 2° De inrichting van de jury;
- 3° De financiën;
- 4° De inrichting van de provincies en van de gemeenten;
- 5° De verantwoordelijkheid van de ministers en andere overheidspersonen;
- 6° De inrichting van het gerecht;
- 7° De herziening van de lijst der pensioenen;
- 8° De maatregelen om misbruiken bij cumulatie van ambten te voorkomen;
- 9° De herziening van de wetgeving *in zake* faillissement en uitstel van betaling;
- 10° De inrichting van het leger, de rechten op bevordering en op pensioen, alsmede het Militair Strafwetboek;
- 11° De herziening van de wetboeken.

Bijlage II.

Tekst aangenomen door de Commissie.

Artikel 140 (nieuw).

De tekst van de Grondwet is gesteld in het Nederlands en in het Frans.

Beide teksten zijn rechtsgeldig.

Annexe II.

Texte adopté par la Commission.

Article 140 (nouveau).

Le texte de la Constitution est établi en français et en néerlandais.

Les deux textes font foi.